

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PARTICIPACE DĚTÍ V ROZHODOVACÍCH
ŘÍZENÍCH ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ: ANALÝZA PRAXE A NÁVRH
DOPORUČENÍ PRO VEŘEJNOU SPRÁVU**

Autor práce: Adéla Kulhánková

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Zuzana Kocíková, MBA, LL.M

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Adéla Kulhánková, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Participace dětí v rozhodovacích řízeních Orgánu sociálně-právní ochrany dětí: Analýza praxe a návrh doporučení pro veřejnou správu

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Children's Participation in Decision-Making Processes of Authority for Social and Legal Protection of Children: Analysis of Practice and Proposal of Recommendations for Public Administration

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): Mgr. Zuzana Kocíková, MBA, LL.M.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): prosinec 2025

Cíl bakalářské práce: Cílem je zhodnotit, jak Orgán sociálně-právní ochrany dětí v praxi zajišťuje právo dítěte vyjádřit svůj názor při správních řízeních, identifikovat případné nedostatky v participaci a navrhnout doporučení pro zlepšení transparentnosti, efektivity a právní jistoty ve veřejné správě.

Student:

Adéla Kulhánková, DiS.

20. 12. 2025
datum

podpis

Vedoucí práce:

Mgr. Zuzana Kocíková, MBA,
LL.M.

16. 1. 2026
datum

podpis

Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry:

doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

14. 1. 2026
datum

podpis

Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti:

doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.

14. 1. 2026
datum

podpis

Rektor:

doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

14. 1. 2026
datum

podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Zuzaně Kocíkové, MBA, LL. M.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KULHÁNKOVÁ, A. *Participace dětí v rozhodovacích řízeních Orgánu sociálně-právní ochrany dětí: Analýza praxe a návrh doporučení pro veřejnou správu: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 58 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Kocíková, MBA, LL. M.

Klíčová slova: dítě, nejlepší zájem dítěte, participace, sociálně-právní ochrana dětí

Bakalářská práce se zabývá problematikou participace dětí v rozhodovacích procesech v rámci orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Cílem práce je zhodnotit, jakým způsobem Orgán sociálně-právní ochrany dětí v Benešově v praxi zjišťuje právo dítěte vyjádřit svůj názor. Porovnání standardů kvality definovanými Veřejným ochráncem práv a legislativních požadavků s reálnou praxí. V teoretické části nalezneme vysvětlení klíčových pojmů pro tuto práci, jako jsou pojmy nejlepší zájem dítěte, participace a legislativní rámec včetně mezinárodních úmluv. Kvalitativní výzkumná metoda byla zvolena v praktické části v podobě konkrétní analýzy dokumentů, pozorování prostředí úřadu a pracovních postupů, zjištěných z polo strukturovaných rozhovorů se zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově. Ze zjištěných informací a dat jsou definovány bariéry, které zamezují plnohodnotnému zapojení dětí. V práci se nachází i formulace doporučení ke zlepšení efektivity a transparentnosti sociální práce s ohroženými dětmi.

ABSTRACT

KULHÁNKOVÁ, A. *Childrens Participation in Decision-Making Processes of Authority for Social and Legal Protection of Children: Analysis of Practice and Proposal of Recommendations for Public Administration*, 2026. 58 pgs. Supervisor: Mgr. Zuzana Kocíková, MBA, LL. M.

Key words: child, best interest of the child, participation, social and legal protection of children

This bachelor thesis focuses on the issue of child participation in decision-making processes within the Authority for Social and Legal Protection of Children. The aim of the thesis is to evaluate how the Authority for Social and Legal Protection of Children in Benešov ensures the child's right to express their opinion in practice. It compares real-world practice with legislative requirements and quality standards defined by the Public Defender of Rights. The theoretical part defines key concepts relevant to this study, such as the best interests of the child, participation, and the legislative framework, including international conventions. The practical part utilizes a qualitative research strategy, specifically document analysis, observation of the office environment, and analysis of work procedures based on semi-structured interviews with employees of the Authority in Benešov. Based on the findings, barriers preventing full child engagement are identified. Finally, the thesis formulates recommendations to improve the efficiency and transparency of social work with vulnerable children.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Vymezení základních pojmů	13
2.1 Dítě neboli nezletilý	13
2.2 Nejlepší zájem dítěte	14
2.3 Participace.....	15
2.4 Sociálně-právní ochrana dětí.....	15
3 Legislativa a právní rámec problematiky	17
3.1 Úmluva o právech dítěte.....	17
3.2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.....	17
3.3 Občanský zákoník	18
4 Veřejný ochránce práv a standardy kvality	19
4.1 Specifika působení ochránce v oblasti práv dětí.....	19
4.2 Specializovaný Ochránce práv dětí	20
4.3 Sborník stanovisek „Rodina a dítě II“ a metodická doporučení	21
5 Charakteristika Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově	23
5.1 Zařazení OSPOD v systému veřejné správy	23
5.2 Působnost úřadu	24
5.3 Organizační struktura	24
5.4 Personální zajištění.....	25
5.5 Materiální a prostorové zajištění	26
6 Analýza praxe na Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově.....	28
6.1 Profesionální profil pracovníků	28
6.2 Proces zjišťování názoru dítěte a navazování kontaktu.....	29
6.3 Prostředí a podmínky pro rozhovor.....	30
6.4 Metody práce, vyhodnocování názoru a konflikt loajality	30

7	Vyhodnocení efektivity a identifikace nedostatků.....	34
7.1	Porovnání praxe s legislativou	34
7.2	Porovnání praxe se standardy kvality OSPOD	34
7.3	Porovnání praxe na OSPOD s doporučeními Veřejného ochránce práv	35
7.4	Identifikace bariér.....	35
7.5	Shrnutí efektivity praxe	37
8	Návrhy a doporučení	39
8.1	Návrh doporučení z bariér	39
8.2	Návrh, který vychází z dobré správy	41
8.3	Podpora profesního rozvoje pracovníků díky stážím na jiném pracovišti.....	42
8.4	Home office jako podpora pro efektivnost práce	43
8.5	Prevence konfliktu loajality	44
8.6	Doporučení vycházející z přáních pracovníků OSPOD	46
8.7	Online dětská zpětná vazba.....	47
	Závěr	51
	Seznam použitých zdrojům	53
	Seznam zkratk.....	57
	Seznam příloh.....	58

Úvod

Dítě by nemělo být vnímáno jako pasivní objekt, které potřebuje ochranu a rozhodování o dítěti se ponechává na rodičích. Dítě je plnohodnotným subjektem vlastních práv s vlastním názorem, vnímáním a prožíváním. Posun v samotném vnímání dítěte je ukotven v Úmluvě o právech dítěte a je zastoupen i v právním řádu České republiky. Všechny instituce, které zasahují do života dítěte jsou pod velkým tlakem. Hlavní rolí v tomto systému o ochraně dítěte mají orgány sociálně-právní ochrany dětí. Díky tomu, že často kdo se první setká s ohrožením dítětem jsou právě sociální pracovníci agendy sociálně-právní ochrany dětí. Sociální pracovníci této agendy jsou i ti co s dětmi hovoří a mají za úkol nejen zajistit jeho bezpečí, ale také mají povinnost zajistit, aby dětský hlas byl slyšen a bral se vážně.

Téma participace dětí jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala, protože považuji za důležité a klíčové, aby dítě umělo porozumět a celkově pochopit svou situaci a následně spolurozhodovat o svém vlastním osudu. Toto všechno je důležité pro budoucí vývoj psychické stránky dítěte, tak pro budování důvěry k samotnému systému. V praxi se často ukážou i překážky. Pod překážkami si lze představit nevhodné prostředí samotného prostoru, ve kterém je s dítětem hovořeno, celková pracovní a administrativní zátěž samotných pracovníků vykonávajících agendu orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zjišťování dětského názoru by neměla být jen formalita procesu, která se poté musí založit do spisu, aby administrativní stránka byla splněna. Ale celý tento proces by měl být velmi citlivý, respektující individualitu každého dítěte a také brát v potaz jeho morální vyspělost.

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit, jak Orgán sociálně-právní ochrana dětí v Benešově v praxi zajišťuje právo dítěte vyjadřovat vlastní názor při rozhodovacích řízeních. Práce se zaměří na případné nedostatky v participaci a na základě zjištěných informací navrhnout doporučení, která by měla zlepšit transparentnost a efektivitu práce s dětmi. Dalším cílem je také komparace praxe se standardy kvality a metodickými doporučeními Veřejného ochránce práv. Dále by práce měla zmapovat materiální zázemí úřadu. Zařízení prostředí, v kterém jsou vedeny pohovory s nezletilými je totiž velmi důležité a má nezastupitelnou roli.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část uvádí definice klíčových pojmů, jako je participace, dítě, orgán sociálně-právní ochrany dětí a nejlepší zájem dítěte. V části se text také zaměřuje na legislativní ukotvení problematiky v rozmezí práva státního, tak mezinárodního včetně samotné Úmluvy o právech dítěte, zákona o sociálně-právní ochraně dětí či občanského zákoníku. Zmíněn je tu i Veřejný ochránce práv a metodická stanoviska jím vydávané, tato stanoviska představují základ dobré praxe.

Praktická část práce se zaměřila na konkrétní pracoviště v Benešově na Městském úřadě. Aby byla možnost dosáhnout stanovených cílů byla použita metoda kvalitativní. Díky analýze dokumentů, pracovních postupů zaměstnanců a pozorování prostředí úřadu. Cílem bylo zjistit, jak se s dětmi komunikuje, v jakém prostředí se s nimi komunikuje a jaká je administrativa, kolem samotného záznamu názoru nezletilého. Závěr shrnuje hlavní a klíčové poznatky z praxe a na základě těchto zjištěných informací byla naformulována konkrétní doporučení. Jejich cílem je přispět k zvýšení kvality praxe a také posílit právní jistoty nezletilého v kontaktu s úřady.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit, jak Orgán sociálně-právní ochrany dětí v praxi zajišťuje právo dítěte vyjadřovat svůj názor při správních řízeních, identifikovat nedostatky v participaci a navrhnout doporučení pro zlepšení transparentnosti, efektivity a právní jistoty ve veřejné správě.

V návaznosti na hlavní cíl byly stanoveny ještě dílčí cíle. Tyto cíle se zaměřují na komparaci praxe se standardy kvality. Práce porovnává reálné pracovní postupy, které realizuje orgán sociálně-právní ochrany dětí v Benešově s legislativními požadavky a metodickými standardy, které doporučuje Veřejný ochránce práv neboli ombudsmanem.

Dalším dílčím cílem je identifikování bariér. Za bariéry lze považovat konkrétní nedostatky, ať už v oblasti materiálního zázemí, časové dotace pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo metodického vedení bráničícího plnohodnotnému zapojení dítěte do rozhodovacích procesů.

Posledním dílčím cílem je formulace doporučení. Základem jsou zjištěná data a poté navržené praktických opatření pro zlepšení transparentnosti, efektivity a právní jistoty osob, které se stávají účastníky řízení. Zformulovaná doporučení, budou v souladu s principy dobré správy.

Metodikou práce k dosažení stanovených cílů je využita kvalitativní výzkumná strategie. Práce se zaměřuje na konkrétní pracoviště OSPOD v Benešově. Tato metoda umožňuje hloubkový vhled do problematiky a detailní analýzu kontextu, ve kterém sociální pracovníci vykonávají svou činnost.

Kroky v mé bakalářské práci cílily na analýzu dokumentů, prostředí a pracovních postupů, syntézu a komparaci získaných dat.

Analýza dokumentů probíhala, studiem relevantní legislativy, to je zákon o sociálně-právní ochraně dětí a Úmluva o právech dítěte. Dále je věnována pozornost metodickým materiálům, zejména zpráv Veřejného ochránce práv týkajících se participace dětí. Tyto všechny dokumenty spolu vytvářejí teoretický rámec, který poté

v praktické části slouží v následném hodnocení praxe Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově.

Analýza prostředí probíhala formou zkoumáním fyzického prostředí úřadu. Zaměřuje se na vybavení místností, kde je s nezletilými prováděn pohovor. Dále se práce soustředí na to, zda mají v Benešově speciální místnost, která slouží právě k zjišťování názorů dětí. Pokud zde je taková místnost, práce se zaměřuje na její vybavenost, praktičnost a na celkový dojem z místnosti. Pozornost je věnována analýze pracovních postupů a administrativních postupů. K tomuto jsou využity polo strukturované rozhovory, obsahující tazatelské otázky. Otázky se dotknou způsobů jak, je zjišťován názor dítěte a následně na jeho protokolaci. Cílem je zjistit, zda prostředí, ve kterém se hovoří, s nezletilým slouží jako podpora pro otevřenou komunikaci.

Zjištěná data z praxe, jsou porovnána s teoretickými požadavky a standarty kvality, které jsou zjištěny při analýze dokumentů. Díky této komparaci je možná vyhodnotit efektivitu současného systému a také míru naplnění práv dítěte.

V samotném závěru bakalářské práce jsou zformulována doporučení, které mohou podpořit praxi samotné veřejné správy. Doporučení jsou také reakcí na zjištěné nedostatky v praxi a nabízí specifické kroky ke zvýšení kvality sociální práce s dětmi.

2 Vymezení základních pojmů

Tato kapitola má za úkol vymezit právní a teoretický rámec, tento rámec je nezbytným ke srozumitelnosti problému zaměřenému na participaci dětí do rozhodovacího procesu. Pro účely bakalářské práce je vhodné, a dokonce nezbytné nejprve objasnit klíčové pojmy, které se budou v celé práci často objevovat.

2.1 Dítě neboli nezletilý

Za dítě lze považovat každou lidskou bytost, která ještě nedovršila osmnácti let, a pokud podle zákona, nedosáhla zletilosti dříve.¹ Dítě má také práva a není chápáno pouze jako neaktivní článek ochrany.² Dítě nemůže být chápáno, jen jako pasivním objektem, musí být vnímáno jako plnohodnotný a aktivní subjekt, tento subjekt má i práva, která ho chrání.³ Základní lidská práva jsou práva kohokoli, nehledíme na věk. Tato práva jsou obsažena i v rozhodovacích procesech. Soudy mají povinnost dodržovat tato práva.⁴

Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., definice se nachází v prvním odstavci ustanovení. Pro účely tohoto zákona je dítětem každá osoba, která ještě nedovršila hranici osmnácti let. Pokud je na participaci a respektování samotného názoru dítěte pohlíženo z právního hlediska jsou důležití i nezletilý s nabytou svéprávností v plném rozsahu. Těmto osobám se uděluje sociálně-právní ochrana ve velmi omezeném spektru. Zákon důrazně ukládá, aby názor nezletilého dítěte plně svéprávného byl v celé šíři respektován. Toto totiž se objevuje na vrcholu pyramidy participace v systému OSPOD a v takových to případech již úřad neplní roly ochránce, který by měl chránit nejlepší zájem dítěte. Systém OSPOD v tomto případě předpokládá, že svéprávný nezletilý je schopen reflektovat svá přání, názory i případné jejich dopady a situace, které nastanou. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., také zaručuje ochranu

¹ ČESKO. Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, čl. 1.

² BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 42. ISBN 978-80-7502-128-1.

³ OLÁH, Michal a ROHÁČ, Ján. *Sociálněprávní ochrana dětí a sociální kuratela*. BEKI design, s. r. o. 2008. str. 80-84 ISBN 978-80-89271-35-1.

⁴ KRATOCHVÍL, Jan. *Lidská práva v praxi obecných soudů*. Praha: Leges, 2020, s. 18. ISBN 978-80-7502-441-1.

dětem, jak s trvalým pobytem na území České republiky, tak nezapomíná, ani na děti bez trvalého bydliště. Ochrana je tedy dle zákona poskytována jak nezletilým, kteří žádají o azyl, samotným azylantům či osobám poskytujícím dočasnou ochranu. Ochrana se nejčastěji váže s pobytem přesahující 90 dní. Zákodárce, ale sociálně-právní ochranu garantuje všem dětem, navazuje na hlavní myšlenku, a to je myšlenka o právu na ochranu života, zdraví a příznivého vývoje toto je právo náležící nejen nezletilým, ale je univerzální pro všechny. Roly tedy hraje jen to, zda se dítě nachází na území státu, pokud tu má legitimní pobyt či ne, to zákonodárce při poskytnutí pomoci a ochrany nereflexuje.⁵

2.2 Nejlepší zájem dítěte

Pod nejlepším zájmem dítěte se rozumí jak hmotné právo, interpretační princip a pravidlo procesní. To znamená, že při rozhodování orgánu sociálně-právní ochrany dětí se klade důraz na to, aby byl zájem dítěte v popředí. Nesmí se zapomínat na rozlišení mezi zájmem objektivním, což je nezletilého prospěch a subjektivním zájmem neboli přáním dítěte, tyto zájmy nemusí být v souladu.⁶ Role sociálního pracovníka by tedy měla mít snahu o co největší vyrovnání a řešení, by mělo být takové, které v co nejmenším rozsahu poškodí samotné dítě.⁷ V souvislosti s rozhodovacím procesem, týkající se dítěte je klíčové zohlednit veškeré skutečnosti. Nejlepší zájem není nijak definován, a tedy je u každého nezletilého jiný. Hledíme individuálně na situaci, tak i na vazby, které jsou mezi dítětem a rodičem.⁸ V některých případech samotné zjišťování skutečnosti od nezletilého je velmi náročné, například jedná-li se o konfliktní rozvod rodičů, anebo pokud se

⁵ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 116. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. ISSN 1211-1244.

⁶ VÝBOR OSN PRO PRÁVA DÍTĚTE. *Obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem*. Ženeva: OSN, 2013.

⁷ PEMOVÁ, Tereza a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 27-29. ISBN 978-80-247-4317-2.

⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. str 9-11. ISBN 978-80-7400-877-1.

v rodinném prostředí vyskytlo domácí násilí.⁹ Poté se může jednat o konflikt loajality a trauma, díky tomuto může být názor dítěte pouze zopakovaný po vlivnějším rodiči.¹⁰

2.3 Participace

Participace je proces sdílení rozhodování. Participace se promítá do běžného života a života komunity, ve které žije. Participace v bakalářské práci je v kontextu jako základní právo dítěte být slyšeno a také, aby mohlo ovlivnit rozhodnutí, ve kterém je zainteresováno. Názor dítěte by se v co největší míře měl promítnout do řešení situace okolo dítěte.¹¹ Participace by neměla být jen zjištění názoru díky formální stránce, ale měla by být vnímána a realizována jako aktivní začlenění.¹² Dítěti by měl být poskytnut dostatečný prostor pro svobodné a reálné vyjádření svého názoru, po vyjádření samotného názoru by tento názor dítěte měl být rodiči brán v potaz. Rodiče by názor měly přijmout a adekvátně s ním naložit.¹³

2.4 Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je sociální odvětví, které zaručuje stát. Má sociální charakter. Klíčové pro toto odvětví je rodičovská odpovědnost. Pokud je tato odpovědnost narušena nebo si ji rodiče z jakýchkoliv důvodů nemohou zabezpečit sami je úkolem sociálně-právní ochrany dětí pomoci. V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí je tato ochrana definována jako souhrn opatření, která garantují ochranu dětských práv.

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. str. 174-177 ISBN 978-80-7380-806-8.

¹⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. str. 21-23 ISBN 978-80-7367-690-2

¹¹ ČESKO. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů*. 1991, částka 54. Dostupné také z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>.

¹² NOSÁL, Igor. *Participace dětí na vlastním osudu – spolupracující na řešení zaměřené způsoby práce s dětmi v náhradní péči*. In: NOSÁL, I., ČECHOVÁ, I. *Participace a nové přístupy k práci s ohroženými dětmi a rodinami: Studie inspirované zkušenostmi ze Švýcarska*. Brno: Česko-britská o.p.s., 2014, s. 15. ISBN 978-80-905598-1-3.

¹³ ŠÁMALOVÁ, Kateřina a VOJTÍŠEK, Petr. *Sociální správa: Organizace a řízení sociálních systémů*. Grada Publishing a.s, 2021.s. 25-39. ISBN 978-80-271-2195-3.

Práva dětí zajišťují právo na řádný vývoj, výchovu, ochranu jejich jmění a též jejich zájmů.¹⁴

Role samotných orgánů poskytující sociálně-právní pomoc je rozdělena na dvě nelehká hlediska. Z prvního hlediska má být tento orgán pomocnou rukou pro rodiny, které to nejvíce potřebují. Takovýmto rodinám by měl být nápomocen v krizi, poskytnout podporu, pomoc i poradenství. Z druhého hlediska jsou tyto orgány stále pod státem, tedy reprezentují jeho dominanci, k dominanci se řadí například udělení dohledu a jeho následné realizování. V samotném případě, kdy je dítě vyhodnoceno, jako ohrožené jsou orgány nuceny zasáhnout také autoritativně a realizovat potřebná opatření. Orgány by tedy měly umět být někde vprostřed těchto dvou hledisek. Nejdůležitější je tedy proto sanace samotné rodiny v krizi, aby se zamezilo zásahům do už tak křehké rodinné situace, snaha by měla být o to, aby dítě mohlo setrvat v rodině. Rodiče by tedy měli být schopni zajistit potřebné kompetence k řešení své krize.¹⁵

¹⁴DUŠKOVÁ, Zora a ANDRTOVÁ Veronika. *Vy a my nenecháme dětství zhořknout: průvodce pro Orgány sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Dětské krizové centrum, 2021. 120 s.

¹⁵MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálně-právní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2016. s. 13. ISBN 978-80-246-3347-3.

3 Legislativa a právní rámec problematiky

Kapitola uvádí do základního právního rámce, sloužící systému sociálně-právní ochrany dětí jako opora. Kapitola je pro celkové pochopení tématu důležitá, protože vychází ze státní legislativy České republiky, která upravuje konkrétní postupy úřadů a soudů. Kapitola též vychází z mezinárodního dokumentu. Podkapitoly v této kapitole obsažené mají za úkol přiblížit ustanovení Úmluvy o právech dítěte, zákona o sociálně-právní ochraně dětí a občanského zákoníku, které společně garantují práva samotným dětem.

3.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb., je základní kámen celé právní úpravy. Pro téma bakalářské práce, která se zabývá participací je základní kotvou článek 12. Článek 12 v Úmluvě o právech dítěte č. 104/1991 Sb. se zabývá participačním právem a stanovuje dva hlavní principy státu. Jeden z principů se zaobírá celkovým zabezpečením nezletilého. Dítě disponuje právem na své názory a může je dále ventilovat v situacích, ve kterých je zainteresováno. Druhý princip poukazuje na to, že stát musí brát zřetel na jeho názory přiměřené nezletilému stáří a vyspělosti dítěte. Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb., neurčuje minimální věk dítěte. To znamená, že i malé dítě má právo na to se vyjádřit, může jít jak komunikaci realizovanou slovy, tak komunikaci, která slova neobsahuje. Při zjišťování názoru by se měl zohledňovat verbální i neverbální projev.¹⁶

3.2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., jsou obsaženy povinnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které musí zajistit názor dítěte. Dále orgány mají povinnost pomoci a poradit dítěti i bez vědomí rodičů. Dítě má právo poprosit o pomoc, i když o tom rodiče nevědí. Oslovené orgány musí, ale přihlížet na jeho

¹⁶ ČESKO. Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, čl. 12.

inteligentní vývoj. Názor dítěte se nesmí nijak zanedbat, i když je jeho věk nízký, jen se musí dávat pozor na zvolení vhodného komunikačního kanálu.¹⁷

Novela Zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Tato novela se předpokládá, že bude účinná od 1.1.2026. Novela je reakcí na situace, které jsou teď aktuální. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., samotná aktualizace zákonů je v této oblasti zcela namístě. V novele jsou změny, týkající se jak práv klientů, tak samotného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Změny by se měly promítnout v ochraně dětí ve zdravotnických zařízeních, procesních řízeních a případových konferencích, podmínkách týkající se náhradních rodičů a v zaopatřovacím příspěvku.¹⁸

3.3 Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník garantuje, že dítě bude mít veškeré informace, které budou sloužit k srovnání si myšlenek, a tedy i vlastního názoru. Upravuje i samotný výslech dítěte, před jakýmkoli soudem, ve kterém je zájem dítěte se musí dítě dostatečně informovat. Zákoník stanovuje hranici 12 let. Dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., je dítě starší 12 let by mělo být způsobilé porozumět informacím, a i se k nim vyjádřit.¹⁹ Formulace vlastního názoru je u dětí od 12 let na místě, v odborné literatuře se, lze setkat s tím, že schopnost formulace vlastního mínění není definována dosažením 12 let, přihlížet by se mělo i na samotnou emoční a mravní vyspělost nezletilého.²⁰ Dle vývojového hlediska v oboru psychologie je poukazováno na individualitu a odlišnost vnímání souvislosti. Kognitivní vývoj je zárukou schopnosti utváření vlastního názoru a důsledků, které z názoru plynou.²¹

¹⁷ MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 45. ISBN 978-80-7598-481-4.

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 242/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2024, částka 123. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-242>. ISSN 1211-1244.

¹⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. I. ÚS 3105/20.

²⁰ PEMOVÁ, Tereza a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 27-28. ISBN 978-80-247-4317-2.

²¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2012, s. 284. ISBN 978-80-246-2153-1.

4 Veřejný ochránce práv a standardy kvality

Veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) vystupuje v českém právním řádu jako kontrolní orgán, který je nezávislý. Působnost tohoto nezávislého orgánu najdeme v zákoně č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv. Právě tento zákon je zákonem o veřejném ochránci práv. V oblasti, která se zajímá o sociálně-právní ochranu dětí má tento veřejný ochránce důležité, až stěžejní postavení. Plní nezbytnou a nepostradatelnou funkci v zajištění plnění a dodržování práv těch, které řadíme mezi nejzranitelnější, a to jsou zejména především děti. Nejzákladnější práva nezletilých dětí, tato práva nezletilých vychází jak z mezinárodních úmluv, především plynoucí z Úmluvy o právech dítěte, tak i ze samotné vnitrostátní legislativy. Samotná role ochránce práv, na kterou poukazuje odborná literatura je nezbytná zejména v situacích, které jsou charakteristické pro neúspěch revizních prostředků veřejné správy.

Orgány státní správy s přenesenou působností podléhají do revizní pravomoci ochránce práv. Do těchto orgánů spadají právě i Orgány zabývající se sociálně-právní ochranou dětí. Veřejný ochránce je ochranným orgánem, který má za úkol chránit osoby neboli jejich práva. Tato práva chrání, pokud je činnost úřadů v právním rozporu, dochází zde k nečinnosti úřadů, nesplňují rámec demokratického právního státu a nesplňují principy, které tento stát zastává a tím plní funkci dobré správy.²²

4.1 Specifika působení ochránce v oblasti práv dětí

Působnost, která zajišťuje zastání ochránce je v oblasti ochrany dětí jedinečnou a disponuje specifiky, které se velmi úzce zaměřují na lidský a právní rozměr. Jeho role tedy nehledí jen na formální stránku věci, pod kterou se myslí zejména zachování zákonů. Ale jeho role se chlubí i tím, že se klade i velký zřetel na samotný nejlepší zájem dítěte. Který je v systému sociálně-právní ochraně dětí klíčový. Samotné kroky ochránce v ochraně dětí by se daly směřovat do dvou základních hledisek.

Do prvního hlediska by se daly zařadit kroky, které jsou potřebné k řešení jednotlivých podnětů. Pod těmito podněty lze chápat jako stížnosti, jak už od samotných

²² SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o veřejném ochránci práv: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 15-22. ISBN 978-80-7400-158-1.

rodičů či prarodiči, tak lze sem i zařadit stížnosti od nezletilých. Reakce, která nastává po podání stížnosti je následující. Ochránce prošetřuje konkrétní kauzu a konkrétní kroky orgánu sociálně-právní ochrany dětí v ní zahrnuté. Zjišťuje, zda jeho celé konání v konkrétní kauze bylo dostačující a oprávněné. Zaměřuje se i na to, jestli nedošlo k pasivitě v jeho řízení. Pod tímto si lze představit, že názor samotného nezletilého byl nepostačující vzhledem k situaci. Kroky, které jsou v získávání názoru nezletilého aplikovány musí být pečlivé, citlivé, zcela nezletilému srozumitelné a jasné. Dále by měly být zcela individuální a specifické, aby byly co nejméně pro nezletilého zatěžující.²³

Druhé hledisko se nese v duchu samotné prevence a metodiky činností. Pod těmito činnostmi se rozumí stanoviska ochránce a také sem podléhají soustavné a na sebe navazující kontroly orgánu. Metodické kroky jsou jedním ze základních stěžní pro praktickou oblast orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V této metodice nalezneme například základní pojmy vyskytující se právě v této specifické oblasti jako je například participace dítěte. Ochránce je hlavním zastáncem myšlenky, která se pojí s tím, že nelze zkracovat či jinak omezovat samotný proces pohovoru s nezletilým. Názor dítěte by neměl být pouze formalitou, ale mělo by jít o specifickou činnost, při které se samotné dítě cítí bezpečně a díky tomu je názor a celkový rozhovor s nezletilým kvalitnější a hodnotnější.²⁴

4.2 Specializovaný Ochránce práv dětí

V roce 2024 vznikla specifická pozice, která se zaměřuje na ochranu dětských práv. Do roku 2024 spadala ochrana dětských práv pod samotného Veřejného ochránce práv, který měl obecnou působnost. Ale to se změnilo díky výraznému kroku v systému, za nímž stojí změna zákona o ochránci práv dětí. Realizace vzniku samotné specifické pozice je důsledkem dlouhodobé trvající veřejné kritiky i kritiky ze strany mezinárodních organizací, tyto organizace totiž mají dlouhodobé výtky k absenci specifické a nestranné instituce soustředící se na děti. Postavení Dětského ombudsmana je specifické především svou profilací a celkovému přístupu ke komunikaci. Dětský ombudsman komunikuje

²³ MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 45. ISBN 978-80-7598-481-4.

²⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních*. Praha: Leges, 2011, s. 112. ISBN 978-80-87212-50-9.

přímo s dětmi, tím se dozvídá jejich pohledy a postoje přímo v jejich okolí. Toto je základní rozdílem od stávajícího ombudsmana, u kterého převládá administrativní reakce na stížnost. Mezi základní poslání této specifické nové pozice lze zařadit jedinečný pohled na urovnání situace, díky, které byla stížnost dítěte podána, zároveň slouží k vzdělávání dětí v ohledu jejich práv, to zajišťuje následnou aktivní dětskou participaci.²⁵

Pro tuto bakalářskou práci je tento nově zrealizovaný institut důležitý a prospěšný, jelikož se podílí na posilování a celkovém posunu v dětské participaci práv. Lze předpokládat, že vznik Dětského ombudsmana bude mít i vliv na OSPOD, díky tomu mohly by orgány posílit svou snahu oprostít se od formalit při rozhovoru s dítětem a nalézat nové cesty, jak zjistit nejlepší zájem dítěte.

4.3 Sborník stanovisek „Rodina a dítě II“ a metodická doporučení

Sborník stanovisek je považován za takovou biblickou metodiku pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tato bible je průvodcem pro správné uchopení dětského práva. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě II, byl publikován v roce 2016. Metodika představuje pohled na činnosti sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Ombudsman ve sborníku následně poukazuje na důležité poznatky z praxe, které by se v praxi měly dodržovat. Mezi hlavní poznatky, které vyzdvihuje, je to, že by nezletilý neměl být jen nástrojem ochrany. Že o něm nemají rozhodovat rodiče, ale že dítě má být začleněno do situace. Zahrnuje tři pilíře, které by měl OSPOD realizovat, pokud realizuje pohovor s nezletilým.

Prvním pilířem je dětské právo na pochopitelné informace. Tento pilíř se odvíjí od začátku samotné participace dítěte. Dítě nemůže vyjádřit smysluplný názor, když nemá informace, co a jak se odehrává. Dítě by nejdříve mělo dostat vysvětlení, toto vysvětlení by se mělo odrážet od jeho celkové vyspělosti. Neboli vysvětlení by mělo být přiměřené k jeho věku. Metodika dává upozornění, že by nezletilý neměl být vystaven jakékoliv

²⁵ ČESKO. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o ochránci práv dětí, sněmovní tisk č. 688/0. In: *Digitální repozitář Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. 2024, 9. volební období. Dostupné také z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=688&CT1=0>.

zátěži, pokud si není vědom z čeho plyne.²⁶ Z pohledu psychologie je nezletilý vystaven v těchto situacích velkému emočnímu napětí. Nejlépe se vyhnout udělování odpovědnosti za řešení. Nezletilý by, ale svým názorem neměl být stavěn do pozice rozhodující, tato pozice je pro dítě zatěžující.²⁷

Druhý pilíř se zajímá o prostředí a soukromí, ve kterém je s dítětem hovořeno. Prostor ovlivňuje i dospělé natož děti. Mělo by se jednat o bezpečné prostředí a klidné prostředí, bez nátlaku. Nátlak totiž snižuje samotnou efektivitu získávání názoru.²⁸ Pohovor s nezletilým by měl probíhat bez rodičů. Neboli rodiče by neměli být ve stejné místnosti jako dítě, s kterým je hovořeno. Jejich přítomnost by mohla narušit kvalitu rozhovoru a díky tomu, že by byli přítomni i nemusel nezletilý říct vše, co by jinak řekl o samotě. Nemusí jít jen o strach z rodičů, ale dítě se může i za určité věci stydět. Doporučuje se samostatná místnost, která je vybavena přesně, tak aby se dětem líbila. V místnosti by neměly chybět hračky, nejlépe nějaký psací stoleček dětský a k tomu židlička. Pastelky a papíry, omalovánky a další předměty, které dítě pozitivně naladí a uvolní. Místnost by měla být bezpečná a neformální.

Posledním, a tedy třetím pilířem je samotná administrativní práce. Dokumentace je velmi důležitá a měla by být co nejkonkrétnější a detailní. U rozhovorů s nezletilým by se mělo dbát na to, aby se rozhovor zaznamenal nejlépe s frázemi, které dítě říkalo, nejlépe vylíčit atmosféru, která panovala při rozhovoru, i by se mělo uvádět, jak se dítě chovalo. Až takový záznam, který obsáhne všechny tyto oblasti může posloužit u soudu. Aby si každý, kdo bude záznam číst dovedl představit, jak rozhovor probíhal. Díky těmto rozhovorům dochází k naplnění práva dítěte, a to, aby jeho hlas byl slyšen. Tyto rozhovory s nezletilým by se ve spisové dokumentaci neměly objevit, pokud by do ní chtěl nahlédnout například rodič. Spisová dokumentace pak slouží k celkové orientaci v situaci.²⁹

²⁶ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2018. s. 25-27. ISBN 978-80-87949-74-6.

²⁷ FILLIOZAT, Isabelle. *Dokonalý rodič neexistuje*. Bestseller. Brno: Computer Press, a. s., 2011. str. 41-43 ISBN 978-80-251-3317-0.

²⁸ KONOPKOVÁ, Silvie. *Dítě a jeho práva v soudním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 55. ISBN 978-80-7552-959-6.

²⁹ ŠABATOVÁ, Anna a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. 32-48. ISBN 978-80-87949-56-6.

5 Charakteristika Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově

Tato kapitola je nápomocná k představě, systému veřejné správy, ve kterém je zařazeno konkrétní zkoumané pracoviště. Také pro pochopení fungování konkrétních oddělení je nejdříve nutné vymezit samotné postavení v rámci hierarchie státní správy a organizační struktury samotného města Benešov. OSPOD je speciální agenda spadající pod veřejnou správu. Sociální správa je speciální tým, že je v neustálém tlaku, a to jak ze strany veřejnosti, tak ze strany státu. Stát disponuje byrokratickou rolí. Samotní sociální pracovníci musí být jak empatičtí a citlivý, tak musí přesně dodržovat stanovenou legislativu, na kterou úzce navazují termíny, které k administrativní činnosti nezbytně patří.³⁰

5.1 Zařazení OSPOD v systému veřejné správy

Výkon sociálně-právní ochrany dětí je v České republice spadá pod přenesenou působnost. Přenesená působnost obce znamená výkon státní správy orgány obce. Orgány zajišťující sociálně-právní ochranu dětí jsou vymezeny v § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.³¹

Ústřední orgán, který zajišťuje kontrolu a metodicky vede tuto oblast v působnosti celostátní úrovně je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Na vlně regionální spadá do funkce nadřízenému orgánu, což je Krajský úřad Středočeského kraje.

Na klientské úrovni, tuto úroveň považujeme za nejnižší, vykonávají sociálně-právní ochranu obecní úřady obcí s rozšířenou působností. V tomto případě, kde se jedná o Městský úřad Benešov je podle současné organizační struktury města není

³⁰ ŠÁMALOVÁ, Kateřina a VOJTÍŠEK, Petr. *Sociální správa: Organizace a řízení sociálních systémů*. Grada Publishing a.s, 2021.s. 25-39. ISBN 978-80-271-2195-3.

³¹ ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz*[online]. AION CS, 2010–2025 [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

OSPOD jednotlivý odbor, ale spadá pod oddělení Odboru sociálních věcí a zdravotnictví.³²

5.2 Působnost úřadu

Orgán sociálně-právní ochrany dětí poskytuje sociálně-právní ochranu dětem jak samotného města, tak i dětem z obcí, které spadají pod Benešov. Benešov je tedy obec s rozšířenou působností a s pověřeným obecním úřadem. Spadá pod něj 51 obcí. Příklady spadajících obcí jsou Čerčany, Bystřice, Divišov a Týnec nad Sázavou. Díky tomu, že pod Benešov spadá 51 obcí, tak pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí vyjíždějí za svými klienty.

Městský úřad Benešov má několik odborů. Orgán sociálně-právní ochrany dětí spadá pod Odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Odbor v současné době vede Mgr. Veronika Kondrátová. Městský úřad v Benešově je rozdělen do tří budov. Sociálně-právní ochranu dětí najdeme na Masarykově náměstí 100. Tato budova je označena, jako budova C. Dále je městský úřad rozdělen i do budov A a B.³³

5.3 Organizační struktura

Struktura OSPOD v Benešově je rozdělena na několik agend, které jsou zaměřené na náhradní rodinnou péči, kuratelů pro děti a mládež, dále sociální práci a opatrovnictví. Vedoucí tohoto oddělení je Bc. Jitka Kratochvílová.

Agenda pro náhradní rodinnou péči se zaměřuje na zprostředkování pěstounů a následné doprovázení rodin. Agenda kurately pro děti a mládež se specializuje na děti s výchovnými problémy a proviněními mladistvých. Poslední agenda řeší samotné

³² MĚSTO BENEŠOV. *Odbor sociálních věcí a zdravotnictví: Organizační struktura* [online]. Benešov: Městský úřad Benešov, 2025 [cit. 2025-02-12]. Dostupné z: <https://www.benesov-city.cz/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/os-1010>.

³³ MĚSTO BENEŠOV. *[Komunitní plán sociálních a návazných služeb na území ORP Benešov 2025–2027]* [online]. Benešov: Městský úřad Benešov, 2024 [cit. 2025-12-27]. Dostupné z: https://www.benesov-city.cz/assets/File.ashx?id_org=219&id_dokumenty=114499

rodiny, jejich spory nejčastěji spory, které se dostanou až k soudu, kde samotní pracovníci OSPOD vystupují jako kolizní opatrovníci nezletilého dítěte a jeho zájmu.

5.4 Personální zajištění

Pro správnou funkci úřadu jsou nezastupitelnou součástí jeho zaměstnanci, kteří se podílejí na chodu samotného úřadu. Pro tuto bakalářskou práci je důležité oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Které v současné době vede, jak bylo uvedeno Bc. Jitka Kratochvílová. Práce celého oddělení je rozdělena na 3 agendy, které jsem již také byly zmíněny. Na oddělení pracuje celkem 14 pracovníků i s vedoucí oddělení a vedoucí odboru. Dva zaměstnanci se specializují na náhradní rodinnou péči a samotné doprovázení pěstounských rodin. Tři další zaměstnanci jsou v agendě kurately pro děti a mládež. Zbývajících osm pracovníků zastávají pozici sociálně-právní ochrany dětí.³⁴

Díky tomu, že práce na OSPOD je administrativně náročná a sociální pracovníci jsou často vytíženi a přetíženi.³⁵ Pro výkon činnosti sociálního pracovníka je neodmyslitelnou součástí kvalifikace, která je uvedena v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Znamená to, že pracovníci musí mít vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v oboru sociální politika, sociální pedagogika, sociální práce, práva i psychologie.³⁶ Konkrétní požadavky na sociální pracovníky na OSPOD jsou dané zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.³⁷ Pod požadavky si můžeme přestavit povinné průběžné vzdělání, které se musí realizovat v daném kalendářním roce, v nejmenším rozsahu 6 pracovních dní. Obsahem tohoto vzdělávání jsou i školení, která

³⁴ MĚSTO BENEŠOV. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví [online. Benešov: Městský úřad Benešov, 2025 [cit. 2025-12-27]. Dostupné z: <https://www.benesov-city.cz/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/os-1010>.

³⁵ MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálně-právní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2016. s. 13. ISBN 978-80-246-3347-3.

³⁶ ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010–2025 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

³⁷ ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010–2025 [cit. 2025-12-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

se konkrétně zabývají rozhovory s nezletilými a zjišťováním jejich názoru.³⁸ Školení mají za úkol také připravit pracovníka na to, že není důležité znát zákony, ale také je připravují na to, co je při této práci důležité a to, že samotní pracovníci musí umět s dítětem komunikovat, a především s ním musí umět navázat důvěru.³⁹

5.5 Materiální a prostorové zajištění

Pro bakalářskou práci je tato podkapitolka velmi důležitá. Jelikož se zaměřuje na prostor, který dítě obklopuje nejčastěji při rozhovoru s ním a zjišťuje se jeho názor. Pokud tedy není s nezletilým hovořeno v jeho přirozeném prostředí, což se vykonává během terénní práce a rozhovor je zajišťován bez přítomnosti dalších osob.

Z pozorování vyplynulo, že pracoviště OSPOD Benešov je v budově C. Tato budova disponuje i výtahem, protože má dvě patra. Je tedy zajištěn i bezbariérový přístup. V prvním patře sídlí sociální pracovníci, které se zabývají dospělými. Například zde najdeme kurátory pro dospělé, samotné sociální pracovníce a jde zde i jeden sociální pracovník a dále i opatrovnice. Dále při průchodu patrem byly upozorovány, ordinace psychiatrického a kožního lékaře a také kanceláře střediska výchovné péče.

Na druhém patře už sídlí samotný OSPOD, kde sídlí všechny sociální pracovníce agendy pro sociálně-právní ochranu dětí, také je tu kancelář vedoucí oddělení a též kancelář vedoucí Odboru sociálních a zdravotních věcí. Celkem se tedy nachází devět kanceláří, z těchto devíti kanceláří je pět z nich samostatných. Dále na tomto patře nalezneme i kuchyňku, toalety a společenskou místnost, kde nalezneme velkou tiskárnu, tabuli sloužící k pořádání případových konferencí a také velký růžový gauč.

Samostatná kancelář je vybavena potřebami jen pro jednu sociální pracovníci. V kanceláři je stůl s židlí a počítačem, zde je i několik poliček a skříni díky nim je zajištěn úložný prostor. V kanceláři byl i mini dětský koutek, který obsahoval stoleček a židličku, knížky, tužky a papíry. Také zde byly dětské knížky, plyšáci a figurky u mnohých si lze

³⁸ ČESKO. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010–2025 [cit. 2025-12-28]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473>

³⁹ PEMOVÁ, Tereza a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 19. ISBN 978-80-247-4317-2.

všimnout i malého dětského koberce. V kancelářích určených pro sdílení dvou sociálních pracovníků to vypadá podobně. Najdeme zde také dětský koutek, židle se stoly a počítače. Zpozorováno také bylo to, že ve dvou kancelářích určených pro pobyt dvou sociálních pracovníků sídlí vždy jen jedna.

Prostředí druhého patra je na děti připraveno hned od vstupu. A to jak u vstupu z výtahu či po vystoupení schodů. Na chodbě jsou totiž vylepeny zvířátka na zdích, které povzbuzují bezpečnou a klidnou atmosféru. Dále je na chodbě také dětská herna, která disponuje spousty různými hračkami, od knížek, deskových her, mazací tabuli po malou sedačku v rohu. Herničku mohou děti využít při čekání. Hernička také pomáhá ke snížení případných rozpaků z neznámého prostředí.

Ačkoliv úřad nemá konkrétní místnost pro vedení rozhovoru, je důležité, že je absence této místnosti kompenzována v jednotlivých kancelářích v podobě dětských hraček, knížek, plyšáky a stolečku se židličkou a pastelkami. Pracovnice díky tomuto vybavení ve svých kancelářích lehčeji navazují samotný kontakt s nezletilým a snáz pak zjišťují jeho názor.

6 Analýza praxe na Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Benešově

Kapitola představuje analýzu pracovních procesů sociálních pracovníků na OSPOD Benešov. Aby byla možná analýza reálné praxe byla použita kvalitativní metoda výzkum, která měla podobu polostrukturovaných rozhovorů. Tyto polostrukturované rozhovory byly provedeny se sedmi pracovníky agentury sociálně-právní ochrany dětí. Pracovníci mají různorodou dobu působení na OSPOD. Díky provedení rozhovorů se zaměstnanci OSPOD se dá popsat, proces zjišťování názoru dítěte a jak ve skutečnosti, tento rozhovor probíhá. Výběr samotných pracovníků byl proveden, tak aby pracovníci se lišili hlavně délkou praxe na samotné agendě OSPOD a také se prolínaly agentury mezi sebou.

6.1 Profesionální profil pracovníků

Otázky k analýze profesionálního profilu pracovníků:

- Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?
- Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?
- Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?
- Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Profesionální profil pracovníků a celková efektivita při zjišťování názoru nezletilého je velmi blízce vázána na osobní zkušenosti a odbornost. K této analýze bylo použito 16 otázek, které se dotkly všech tematických bloků. Z rozhovorů je zřejmé, že na pracovišti jsou různorodé zkušenosti i samotná praxe, tato různorodost má za následek různé úhly pohledu.

Respondentka č. 2 s nejdelsí praxí na samotném OSPOD pracuje již od roku 2005. Respondentka č. 1 má devíti letou praxi a respondentka č. 3 disponuje 6,5letou praxí v náhradní rodinné péči. Úzkou specializace nemá respondentka č. 5 její náplní je tedy smíšená agenda, kterou vnímá jako velmi zatěžující v rámci různorodosti činností. Shodnou délku praxe mají respondentky č. 6 a č. 7, obě pracovníci působí na OSPOD jen

3 roky, ale tyto respondentky disponují předešlou praxí s dětmi. Předešlá praxe respondentky č. 7 je pro pracovníci pozitivní, protože realizuje agendu s ohroženými dětmi a kolizní opatrovnictví. Zkušenosti respondentky č. 7 pramení z předešlých zaměstnání v dětských domovech, Klokánků a nízkoprahového zařízení. Na opačné straně je respondentka č. 4, která je na OSPOD teprve 6 měsíců.

Zvyšování osobní odbornosti pracovníce realizují odlišnými cestami. Respondentky č. 1 a č. 2 často a ve velké míře navštěvují odborná školení. Respondentka č. 5 uvádí, že realizovala potřebné minimum školení a spoléhá se na svou intuici. Z psychologie ze školy vychází hlavně respondentka č. 4. Naopak pracovníce č. 6 čerpá hlavně z hlubokého vzdělání o prožívání dětského konfliktu a práce s traumatem. Jednodenní semináře volí pracovníce č. 7, která u sebe vnímá posun ve své profesní sféře. Na začátku rozhovor s dětmi byl nepřipravený a na přeskáčku. V současné praxi realizuje předchozí přípravu rozhovorů, což zajišťuje jejich plynulost.

6.2 Proces zjišťování názoru dítěte a navazování kontaktu

Otázka k procesu zjišťování názoru dítěte a navazování kontaktu:

- Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Proces zjišťování názoru nezletilých je sám o sobě citlivou a velmi křehkou situací. Toto setkání již od prvních chviliek je specifické. Z provedených rozhovorů vyplynulo, že pracovníce tento proces vnímají velmi shodně. Dle jejich zkušeností se nejlépe názor zjišťuje, když je budováno bezpečné prostředí s respektem.

Respondentka č. 7 zmiňuje nutnost přípravy na samotný rozhovor předem. Zprvu vysvětluje roli a účel schůzky, poté následuje uklidnění, že dítě nemusí odpovídat na vše, pokud nechce. Konverzaci zahajuje hlavně lehčími tématy, například koníčky, oblíbenými filmy či školou, aby se zabránilo případnému tlaku na nezletilého. Takovýto začátek volí i respondentky č. 1 a č. 2.

S podobnými přístupy k rozhovorům přistupují i ostatní pracovníce OSPOD. Respondentka č. 6 zmiňuje, že k navození kontaktu přispívá i kreslení či hračky.

Začínající pracovníce č. 4 se snaží o přirozenost. Specifický přístup ke každé situaci zastává respondentka č. 5.

6.3 Prostředí a podmínky pro rozhovor

Kladená otázka na zjištění prostředí a podmínek k rozhovoru:

- Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Úřad nebývá vnímán jako ta nejlepší volba pro provádění rozhovoru, prostředí, v kterém je rozhovor realizován zásadně ovlivňuje samotný rozhovor a informace, které se v něm ocitnou.

Dle respondentky č. 5 je úřad rušivý a sama preferuje zajišťování názoru v terénu. Do terénu ráda vyjíždí i pracovníce č. 3, která nejraději mluví s nezletilými doma, bez přítomnosti dalších osob. Nedostatečné otevření na samotném úřadu vnímá i respondentka č. 4.

Opačné prostředí úřadu vnímá respondentka č. 7, která uvádí, že některým dětem může vyhovovat rozhovor i realizovaný ve škole či právě na úřadu. Vnímá to tak, že je to neutrální prostředí, a to je někdy lepší než samotné domácí, protože doma může mít nezletilý obavy ze samotné přítomnosti rodiče i když je jiné místnosti. Dítě může mít strach mluvit. Využívá také hermu OSPOD pro prolomení formality setkání. V případě, že pracovníce č. 6 vede rozhovor s dítětem na úřadě je pro ni klíčový prostor, který by pro dítě neměl, byl svazující, ale měl by mu umožnit volný pohyb. Respondentka č. 2 uvádí, že pro citlivý rozhovor opravdu nerada volí školní prostředí.

6.4 Metody práce, vyhodnocování názoru a konflikt loajality

Pokládané otázky:

- Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?
- Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?
- Dostáváte se do situací, kdy je přání dítěte v rozporu s jeho nejlepším zájmem?

- Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Proces zjištění názoru nezletilého je jen první fáze práce pracovníků. Další fáze obsahují detekci vyhodnocení, zasazení do konfliktu a odhalení případné manipulace. Z provedených rozhovorů se zaměstnanci na agendě OSPOD vyplynulo, že při posuzování o tom, zda dítě dokáže, zformulovat vlastní názor se respondentky shodují, že se neřídí pouze danou věkovou hranicí 12 let, ale také zohledňují, to jak dítě porozumělo situaci, ve které se nachází a zaměřují se také na samotnou spontánnost dítěte.

Metody práce

V tom, jak pracovníce sepisují zprávy k soudu se od sebe trochu liší. Respondentka č. 4 uvádí názor dítěte v přímé řeči a bez úprav. V samotné zprávě poté jasně oddělí, co sdělilo dítě a její odborné posouzení. Podobně sepisuje zprávy i respondentka č. 7 ta zapisuje zmanipulovatelné fráze dítěte doslova, aby soud sám zaznamenal neobvyklé vyjadřování. Respondentka č. 4 se zase obává osočení ze zkreslování názoru nezletilého u soudu ze strany jednoho z rodičů.

Kolize přání a nejlepší zájem dítěte. Je náročná úloha na OSPOD. Díky tomu, že se v první řadě jedná o participaci a klíčové je i přihlídnutí k přání dítěte, i tak pracovníce OSPOD jsou ochránci dítěte. Respondentka č. 5 se s touto kolizí setkává velmi často, jedná se hlavně o sociálně slabší rodiny, u kterých je například rodič závislý na alkoholu a domácnost není ve stavu, kde může nadále pobývat dítě, ale přání dítě je, že chce s matkou zůstat. Pracovníce tedy musí posoudit hranice bezpečnosti pro setrvání dítěte v rodině.

Vyhrocené spory zase pociťuje pracovníce č. 7 jako typický příklad uvádí, situaci kdy nezletilé dítě nechce vidat jednoho s rodičů, ale není pro to objektivní důvod a ani sám nezletilý ho neví. Dítě přitom s rodičem doposud mělo dobrý a bezproblémový vztah s rodičem. Takovéto případy pracovníce řeší u soudu, tak že zmíní přání dítěte, ale vyjádří se, tak že to není v jeho nejlepším zájmu.

Vyhodnocování názoru

Začínající pracovníce č. 4 a č. 5 se zaměřují při rozhovoru na to, zda nezletilé dítě ví o situaci, která nastala a ví důsledky, které budou, nastanou po skončení aktuální situace. V roli matky je respondentka č. 3, která vnímá bedlivě, jak slova, tak i samotné

neverbální signály, které doprovází rozhovor s dítětem. Zkušenější respondenty č. 1 a č. 2 hledí zejména na citovou a rozumovou vyzrálost dítěte. Pracovnice č. 6 se zajímá i to, zda nezletilý chápe svou roli v celé situaci, na to navazuje hned pracovnice č. 7, která po dítěti chce, aby přání, které nezletilý má uměl vsadit do praxe.

Konflikt loajality a manipulace

Všichni referenti se shodují, že konflikt loajality je velmi častý. Tento konflikt je typický pro konfliktní rodiče. Pracovnice zmiňují, že konflikt se dá poznat dle toho, že dítě používá fráze nepřiměřené jeho věku, to značí o tom, že to někde slyšelo anebo, že to nezletilý měl zmínit. Tyto dospělácké fráze slýchávají hlavně pracovnice č. 1, č. 2 a č. 3.

Respondentka č. 7 si všimne, především díky tomu, že dítě jí své přání, nebo to, jak by situaci chtělo, řekne hned na začátku rozhovoru. Poté reaguje spontánně a přirozeně, a když se zeptá na přání opakovaně, tak se dítě zasekne. V momentech, kdy je dítě negativní ohledně jednoho rodiče a nezná důvody, proč to tak je, se respondentka č. 6 zaměřuje na nesoulad mezi tím, co jí dítě říká a neverbálního chování, například když se nezletilý zmíní, že se bojí jednoho rodiče, ale u této skutečnosti je vyrovnaný a uvolněný.

Komparace analýz postojů pracovníků

Při zkoumání polostrukturovaných rozhovorů, které jsou přiloženy v příloze bakalářské práce je znatelný jev v nesouladu postupů pracovníků k samotné participaci. Tento nesoulad pramení z délky praxe pracovníků, velkou roli hraje tedy jejich profesní portfolio. Díky této komparaci se ukazuje, jak délka praxe a zkušenosti z ní vytěžené jsou velkým bonusem pro celkové vnímání samotné role sociálního pracovníka. Samotné získané zkušenosti v praxi pomáhají respondentkám v osvojování či vylepšování techniky používané při zjišťování názoru nezletilého dítěte. Samotné vedení rozhovoru poté vypadá jinak.

Respondentky s praxí kratší v tomto případě se jedná o respondentky č. 4 a č. 5 jsou silné po stránce teoretické. Zaměřují se hlavně na procesní postup a jeho správnost. Respondentky často odkazují na poznatky ze samotné psychologie, kterou měli možnost se učit během studia. Referentky s kratší délkou praxe se také velmi soustředí na

přirozenost a autenticitu v samotném rozhovoru s nezletilým. Pracovnice díky tomu, že v oboru nepůsobí, tak dlouho jako respondentky, s kterými jsou porovnávány vykazují vyšší známku frustrace a stresu z administrativních povinností. Administrativu vnímají jako překážku bránící k ideologii jimi poskytované samotné sociální práce. Administrativa a stres je pro ně bariérou k dobře odvedené práci. U respondentky č. 4 si lze všimnout poměrně velkého strachu z chyby v administrativě s čímž je spojená i vytrvalost při psaní doslovného projevu do záznamu s nezletilým.

Oproti respondentkám s letitou praxí č. 1, č. 2 a č. 3. Respondentky disponují vysokou praxí, díky které mají i rozvinutou profesní stránku a rozhovory s nezletilými se jim zajišťují daleko lépe, než respondentkám skoro na začátku. Dlouholeté respondentky intuitivně vedou rozhovor, jejich celkový přístup není, tak křečovitý jako přístup jiných respondentek. Proces, který používají je zaměřený na stabilitu rodiny a celého rodinného systému. Další výhodou je, že v rozhovoru disponují daleko větší jistotou, která jim pomáhá v tom nehledat ideální variantu rozhovoru a jeho vedení, ale při samotném rozhovoru pracovnice, již dokáží odhalit mnohem více, než odhalí pracovnice na začátku své kariéry. Příkladem je pracovnice č. 2 má schopnost při zjišťování názoru dítě odhalit, to zda je dítě vmanipulováno do situace či ne. Administrativní činnosti jsou pro respondentku č. 2 také zatěžující, ale díky svým zkušenostem a dlouhých let strávených v agendě OSPOD ji bere jako součást systému, která se nedá nikterak nahradit, naučila se s ní pracovat jen efektivněji. Administrativu tedy považuje jako neměnnou součást každodenní pracovní rutiny, kterou je potřeba mít hotovou.

Analýza komparace je hlavním ukazatelem toho, že pro dosažení co nejvyšší efektivity právě při procesu zajišťování názoru od nezletilého je toto ideální kombinace. Kombinace, kde se oba přístupy spojí. Spojení obou přístupů je často realizováno mentoringem. Starší a zkušenější pracovník mentoruje, jiným slovem zaučuje nového zaměstnance. Tím dochází k propojení nově nabitých vlastností z teoretické oblasti práce s vlastnostmi vycházejících z hlubokých zkušeností pracovníků s dlouhou délkou praxe. Mentoring spojuje tedy jak administrativní návyky nových pracovníků, tak ale spojuje i důležité komunikační dovednosti pracovníků delšího setrvání.

7 Vyhodnocení efektivity a identifikace nedostatků

Kapitola slouží k reflexi zjištěných informací z rozhovorů s pracovníci agentury OSPOD v Benešově. Cílem je samotné zhodnocení, toho, jaký je výkon OSPOD Benešov s legislativou neboli právním rámcem. Poté hodnotí výkon se závaznými standardy kvality a moderními trendy. Kapitola také identifikuje nedostatky, které následně v celém systému snižují efektivitu participace dětí.

7.1 Porovnání praxe s legislativou

Z analýzy reálné práce od pracovníků OSPOD vyplývá, že zde dochází k dodržování legislativního rámce, s kterým souvisí informování a následné poučení nezletilých o jejich právech. Práva jsou zakotvena v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a také v Úmluvě o právech dětí. Právě realizace tohoto poučení se setkává s překážkami. V zákoně je předpoklad, pro dostatečný prostor vyjádřit se, zákon také pamatuje na přihlídnutí k nejlepšímu zájmu dítěte. V praxi se však ukazuje, že tento proces je narušen administrativním tlakem na samotné pracovníky agentury OSPOD a v neposlední řadě nevhodností prostředí. Zákon zaručuje, že dítě má právo na to vyjádřit se svobodně, ale ukazuje se, že se v praxi narazí i na překážky jako je nevhodné prostředí nebo nedostatečná časová dotace. A tedy nedostatek na citlivou a choulostivou práci. Participace, která je zákonem vyžadována díky těmto limitům a vnějším okolnostem ustupuje a dítěti se jen sdělí práva, přičemž už se nehledí na to zda dítě porozumělo jak samotným osobním právům.

7.2 Porovnání praxe se standardy kvality OSPOD

Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí delegují bezpečné a útulné prostředí při hovoření s nezletilými. Z provedených polostrukturovaných rozhovorů s pracovníci vyplynulo, že je však patrné, že je prostředí pro děti stresující. Na toto naráží, hlavně respondentky č. 4 a č. 2. Respondentky poukazují na odměřené jednání samotného úřadu, odměřenost není nápomocna k otevřené a upřímné komunikaci nezletilých. V standardech se objevuje požadavek na individualitu, individualitu každého nezletilého respondentky respektují a v rámci svých možností také realizují, ale setkávají

se s prostorovými nedostatky. Předpoklad je zde i v návaznosti samotné práce s dítětem, tato kontinuita se střetává s administrativní zátěží, toto zatížení má za příčinu, to že zpětná vazba často zbývá na rodičích, díky nedostatku času sociálních pracovníků. Tím, že se dítě závěr nedozví od pracovníce s kterou již předtím mluvilo je lehce vtažitelné do konfliktu loajality ze strany jednoho z rodičů. Rodič, díky nedostatku času pracovníce uchopí podle své pravdy a uvážení, poté dochází ke zkreslené interpretaci dítěti. Touto rodičovskou poupravenou verzí může vzniknout konflikt mezi dítětem a druhým rodičem a také veškeré snahy OSPOD, které byly realizovány v předchozím setkání byly zbytečné.

7.3 Porovnání praxe na OSPOD s doporučeními Veřejného ochránce práv

Ombudsman neboli Veřejný ochránce práv poukazuje ve svých metodických materiálech na to nejzásadnější, a to je provedení rozhovoru s nezletilým za účel zjištění názoru. Poukazuje na to, že by názor dítěte měl být realizován nejlépe v přirozeném prostředí dítěte, a hlavně by názor měl být zjišťován bez přítomnosti rodičů. Metodické materiály ombudsmana jsou již dlouhodobě k užívání. Rozhovory ukázaly, že respondentky č. 3 a č. 4 pro zjišťování názoru nezletilého v přirozeném prostředí preferují, ale také poukazují na to, že k tomu nedochází pokaždé. Protože je zapotřebí strávit i nějaký ten čas v terénu. Ombudsman negativně poukazuje na formality charakterizující právě samotnou sociální práci, o těchto formalitách se zmínila i respondentka č. 4, obávající se v první řadě z chyby v administrativě než chyb, které mohou vzejít ze komunikace s klienty. V materiálech poskytnutých ombudsmanem samotným je toto výrazné zjištění také. Veřejný ochránce práv nastiňuje, že kontrola pracovníků v agendě sociálně-právní ochrany dětí je zajištěna následovně. Forma a samotné vedení spisové dokumentace o nezletilém dítěti je přednější než samotná kvalita sociální intervence, která má být poskytována v práci s klientem. Doporučení jsou tedy využívány podle individuálního uvážení a časových možností jednotlivé pracovníce, materiály Veřejného ochránce práv nejsou standardem v praxi.

7.4 Identifikace bariér

Z provedené analýzy samotné praxe na pracovišti v Benešově byly zjištěny některé do sebe zapadající a vzájemně se prolínající bariéry, tyto bariéry mají za následek nedostatečné zavedení nejlepšího možného procesu ohledně participace nezletilých dětí.

Zjištěné bariéry na sebe navazují a vzájemně se prolínají a tvoří řetězec. Tento řetězec má dopady na samotnou psychickou stránku sociálních pracovníků na OSPOD a také na pocit bezpečí nezletilého.

Administrativní bariéra

Zásadní bariéra byla nalezena v administrativní zátěži. Všichni respondenti bez ohledu na to, jak dlouho již setrvávají v agendě sociálně-právní ochraně dětí a také nehledíme-li na jejich specializaci zmínili, že administrativa je hlavní náplní jejich kapacitních prostředků. Administrativní zátěž jim, tak zabraňuje naplno se věnovat přímé práci s dětmi. Pak tento nedostatek v práci s dětmi nese následky snižující kvalitu samotných zaměstnanců, protože dochází k větší frustraci a zhoršení v realizaci sociální práce na pouhou činnost, která by mohla být realizována kde jakou jinou úřední osobou. Z analýzy je patrné, že přepis do spisu u pracovníků v této sféře vyvolává stav deprivace. Tento stav pracovníce se protíná i do samotné práce, kterou vykonávají. Profesní frustrace, pak sama o sobě efektivitu práce pracovníků snižuje bez přímého záměru samotného pracujícího. Respondentka č. 5 zmiňuje, že u ní převládá pocit úředníka než pocit sociální pracovníce, kterou má být.

Tyto pocity ohledně transformace rolí ovlivňuje přímo dítě, samotný proces zjišťování názoru nezletilého je pod tlakem termínů, lhůt a tím se stává v roli opatrovníka pouhou formalitou potřebnou k splnění. Proces by měl sloužit k předání informací a k porozumění dětského světa, ve kterém vznikl právě autentický názor samotného nezletilého dítěte. Například z provedených rozhovorů respondentka č. 4 se obává procesní chyby, dodržení všech lhůt a postupů, a proto nerealizuje hloubkovou komunikaci.

Prostorová bariéra

I přesto, že se pracoviště Benešov snaží o prostor, ve kterém se děti budou cítit dobře. Budova jako samotná působí dojmem zastrašujícím sdílené kanceláře, neustálý provoz v budově, někdy i křik pro dítě v krizi nepůsobí bezpečně. V rozhovorech samy respondentky č. 4 a č. 5 potvrzují, že úřad je pro děti stálým strašákem i přes přítomnost hraček na chodbě v herničce, tak samolepkách na zdi. Pro dítě toto prostředí může působit stigmatizujícím dojmem. Samotný proces participace zahrnuje otevřenost v komunikaci,

kteřou by měl doprovázet pocit bezpečí a blízkých vztahů. Toto jsou kvality, které zaměstnanci v kancelářích ještě k tomu ve sdílených nevytvoří. Bariéra prostorová je také v souladu s bariérou administrativní. Administrativní bariéra je omezení času na terénní výjezdy, tento čas poté chybí právě v tom, aby samotně děti nemusely jít na OSPOD, ale by byl jejich názor zjištěn doma popřípadě ve škole, kde se vyvarují pocitům, které je doprovází při návštěvě OSPOD.

Pokud tedy pracovnice zvolí postup pro zjištění názoru na úřadě, již od první chvíle je její role pro dítě nadřazenější a působí autoritativněji, než by působila, pokud by byla v prostředí, kde se cítí dítě bezpečněji.

Legislativní bariéra

Další bariérou je také legislativní změna, která dává prostor pro rozvody založené na vzájemné dohodě mezi rodiči. Tyto rozvody, už nebudou potřebovat opatrovníka v soudním řízení. Soud se pouze dotáže OSPOD, zda nezletilý je veden v jejich aktuální evidenci anebo zda je nezletilý či jeho rodina OSPOD známy. Tato novela má za příčinu psychickou náročnost. Systémem zavedené změny, které jsou pro OSPOD platné od ledna 2026 svěřují OSPOD mnohem více odpovědnosti, bez adekvátního navýšení personálu. Nedostatek pracovníků a samotná inovace zákona má za příčinu neustálý tlak a narůstající pocit nejistoty doprovázející pracovníky během své práce i po ní. Tyto pocity jsou zapříčiněny dojmem, že agenda se jeví narůstající.

V provedených rozhovorech respondentky se společně shodují na obavě z nové novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která je již platná od ledna 2026. Obavu mají z toho, že ztratí a přestanou být v kontaktu s rodinným systémem samotným. Jejím pouhým úkolem by byla kontrola současné a minulé evidence, zda je nezletilé dítě a jeho rodina známa OSPOD a zda s ním v současnosti nebo v minulosti bylo pracováno. Novela samotná přináší psychické zatížení pro pracovníky. Tlak kladený na pracovníky jde ruku v ruce se syndromem vyhořelím, jak už pro pocit zodpovědnosti za věci, které nemohou ovlivnit anebo jen pocit zmatenosti z celé novely a jejího výkladu.

7.5 Shrnutí efektivity praxe

Reálná a současná praxe na agendě sociálně-právní ochraně dětí v Benešově zastřešují základní právní ochranu a také formální postupy. Kompetence nechybí ani

personálu, který v komunikaci s nezletilými dokáže zpozorovat manipulaci ze strany rodičů a následně poté pracovat s konfliktem loajality vzniklého díky ovlivňování dítěte ze strany jednoho rodiče. Personální nedostatek a limity doprovázející samotnou práci v sociálně-právní ochraně dětí má také značný vliv na samotnou efektivitu. Efektivita v tomto případě, ale klesá, protože je participace dítěte a zjištění jeho názoru, jen odškrtnutí splněné povinnosti. Toto se jeví jako reálná budoucí hrozba, aby se participace stala pouhou povinností do spisu. Přesto, že pracovníci disponují určitou vyšší mírou profesionality a empatie v současném systému tvořeném především z administrativní zátěže jdoucí ruku v ruce s tlakem, který nedovoluje dostatečné zapojení v realizaci nejlepšího bodu sociální práce. Nejvyšším bodem sociální práce právě na OSPOD je být pro nezletilé dítě plnohodnotným průvodcem situací, která nastala a také zastupovat jeho přání, názor a zájem ve chvílích, které jsou pro dítě nejtěžší.

8 Návrhy a doporučení

Kapitola shrnuje analýzu praxe na pracovišti v Benešově a také kritiku vyplývající z hodnocení efektivity. Kapitola pracuje se získanými daty z polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci OSPOD Benešov, díky těmto datům navrhuje kroky, které by se mohly implementovat do reálné praxe. Po začlenění těchto opatření by se mohla zvýšit kvalita a efektivita participace nezletilých dětí. Protože největší identifikované bariéry, které byly zjištěny jsou administrativní zátěž, hrozba syndromu vyhoření, vzniklý konflikt loajality a nedostatečná informovanost dětských klientů. Aby byly návrhy a doporučení srozumitelná jsou rozdělena do čtyř fází.

Fáze:

1. Identifikace problému
2. Návrh řešení problému
3. Kroky k realizaci řešení problému
4. Očekávaný přínos

8.1 Návrh doporučení z bariér

Identifikace problému

Hlavní bariéra, která byla bezprostředně zjištěna z rozhovorů je přetížení pracovníků, díky administrativním povinnostem. Samotné zatížení kvalifikovaní pracovníci vnímají tak, že místo toho, aby realizovali přímou práci rodinám ohroženým nebo v krizi jsou díky papírování a vedení správné spisové dokumentace nuceni trávit mnoho času u počítače namísto pomoci, kterou by mohli poskytovat, tam kde je zrovna potřeba. Nadměrná administrativní zátěž také zasahuje do efektivity participace a má za důsledek její snižování.

Návrh řešení problému

Návrh, jak toto vyřešit je zřízení pracovní pozice pracovníka, který se bude zabývat administrativou. Pozice by mohla být také realizována jako asistent pro agendu sociálně-právní ochrany dětí. Tato pozice by ulevila sociálním pracovníkům od nadměrného zatížení, kvůli papírování. Tímto by se tak přesunula administrativa

a formalita na tuto zřízenou pozici a sociální pracovníci by tak měli více času na práci v terénu. Navazující doporučení je aktivní podpora zjišťování dětského názoru například ve škole anebo v jejich domácnosti.

Pokud by nemohla být zřízena nová pozice, příčinou nedostatků financí pro zajištění ohodnocení zaměstnance či z nedostatečnosti místa na pracovišti, že by se zaměstnanec neměl kam posadit, tak by mohl být zřízen program jako alternativa namísto pracovní pozice. Program fungující na principu přepisování mluveného slova do textu. Do programu by se muselo také zainvestovat a je otázkou, co by z dlouhodobého hlediska se jevilo jako více úspěšné.

Kroky k realizaci řešení problému

První krok je zhodnocení samotného vedení, jakou alternativu si pro vyřešení nadměrné zátěže zvolit. Zda realizovat pro toto doporučení pracovní pozici nebo zrealizovat interní program. Poté co se vedení úřadu rozhodne musí určit náplň pracovní pozice, pokud se pro ni rozhodne. Pokud se rozhodne pro program, tak ten by měl být nastaven pro interní účely úřadu a také by musel být opět zabezpečen před možným únikem dat. Disponovat by měl terminologií a výrazy typickými pro sociálně-právní ochranu dětí, také by se měl orientovat ve zkratkách a v pravopisu.

Krokem druhým je zaškolení pracovníka zvoleného na danou pozici, popřípadě nákup pomůcek k rozjetí programu a následné školení, jak s programem pracovat a jak ho při samotné práci využívat co nejefektivněji. Pracovníci by si nadiktovali, to jak by si to napsali a tím by bylo hotovo.

Očekávaný přínos

Díky těmto krokům by odpadla zátěž sepisování zpráv pro soud a záznamů. Toto by mělo za následek méně času stráveného na židli u počítači, díky tomuto návrhu opadla i profesní frustrace z pracovníků. Opět by to mělo přínos pro samotnou sociální práci v této agendě. Pracovnícům se naskytne více času na realizaci pomoci u rodin a dětí, u kterých je to na místě a potřeba, dále se zefektivní a povzbudí i samotná participace na kterou díky již zmíněným krokům zbývá více času.

8.2 Návrh, který vychází z dobré správy

Identifikace problému

Z doporučení vyplynulo, že je časté, že se děti na úřadech necítí dobře. Nezletilí jsou křehcí a zranitelní hlavně pokud vycítí, že se něco děje i v jeho přirozeném prostředí. Jedním z důvodů, proč jsou děti ve stresu je to, že často neví, co od samotného rozhovoru se sociální pracovníci čekají. Nevědomost a nedostatek informací o rozhovoru, který dítě čeká má za následek snížení efektivity zjištění názoru nezletilého. Nedostatek informací ovlivňuje celý proces navazování důvěry hned ze začátku rozhovoru.

Návrh řešení

V souladu s dobrou správou by bylo dobré vytvoření informačních letáčků, které budou konfigurované na míru právě proto, aby děti zaujaly a hlavně jim přiměřeně k jejich věku vysvětlovaly situaci okolo samotného řízení a rozhovoru na OSPOD. Tento návrh je založen na principu předvídatelnosti, vstřícnosti a otevřenosti výkonu veřejné správy.

Tyto materiály by mohly být rozděleny na dva typy, dle věkové kategorizace nezletilých. Materiály pro ty menší, například od šesti až jedenácti let a pak materiály pro děti starší.

Kroky k realizaci řešení problému

Krokem prvním lze považovat tvorbu a obsah samotných letáčků. Letáčky by měly podobu komiksové ilustrace, pro menší děti není potřeba mnoho textu, byl by zbytečný. Pro děti starší by letáček obsahoval základní informace o rolích či celkové situaci.

Druhý krok by znamenal, že letáček by se mohl přiložit automaticky k pozvánce, která je posílána rodičům, před soudním řízením, před kterým je realizována schůzka na OSPOD se sociální pracovníci.

Krok třetí by zajišťoval dostupnost letáčků v samotném patře agendy, aby si například dítě při čekání mohlo přečíst, prohlédnout letáčky.

Očekávaný přínos

Zavedení těchto letáčků má snahu o to, aby se dítě které jde na pohovor na OSPOD cítilo, co nejlépe. Opadne z něj stres z neznámého a tím se pracovníci povede samotný rozhovor lépe, protože dítě bude uvolněnější a celkové navázání prvotního kontaktu bude jednodušší. Participace dětí se tímto krokem zefektivní.

8.3 Podpora profesního rozvoje pracovníků díky stážím na jiném pracovišti

Identifikace problému

Z rozhovorů s Respondentkou č. 2 a č. 3 vyplývá, že metodická doporučení a některá školení se nedají reflektovat v reálné praxi. Z toho plyne, že pracovníci mohou mít zažitý postup, který nemusí být efektivní, právě díky dlouhodobému působení na stejném úřadě. Toto doporučení by bylo nástrojem pro boj proti stereotypu a zároveň k zvýšení odbornosti a předchází i syndromu vyhoření, které jsou běžné z dlouhodobého hlediska setrvání na stejné pozici a pracovišti.

Návrh řešení problému

Návrh je v podobě krátkodobých výměnných stáží. Stáže by probíhaly ve středočeském kraji mezi jednotlivými OSPOD. Každý zaměstnanec by tedy mohl využít krátkodobou stáž v kraji, tím pozvednout své znalosti v rámci vedení rozhovoru s dětmi.

Kroky k realizaci řešení

Pod krokem prvním by byla dohoda s jednotlivými OSPODY o spolupráci a vzájemné mlčenlivosti. Vedení by tedy muselo nastavit pravidla pro sdílení a také apelovat na pracovníky k přísnému dodržování ochrany osobních údajů klientů.

Druhý krok by byl stanovení si délky doby stráveném na jiném pracovišti jednalo by se o den či dva. Stážující pracovník by nemohl nijak zasahovat do případu svého hostujícího pracovníka. Pouze by přihlížel jeho práci, byl by u rozhovorů s klienty, nahlížel by do vedení spisové dokumentace a popřípadě by mohl navrhnout řešení k případným krizovým situacím, které by v dané chvíli nastaly.

Krokem číslo tři je přednes a shrnutí své stáže svým kolegům. Nasdílet nové poznatky a zkušenosti s kolegy ze svého pracoviště. Poté je stáž prospěšná pro všechny.

Očekávaný přínos

Stáž by sloužila tedy jako prevence proti syndromu vyhoření, tak jako podklad, jak věci dělat jinak a efektivněji, inspiraci a v neposlední řadě jako srovnávací prvek. Přínos ze stáže by měly obě strany, jde o sdílení zkušeností a pracovních postupů mezi sebou.

8.4 Home office jako podpora pro efektivnost práce

Identifikace problému

Dle identifikovaných bariér, které vznikly v rámci analýzy praxe na OSPOD Benešov. Bariéry jsou v administrativní náročnosti samotné agendy a též i více klidu na samotnou práci. Z rozhovorů realizovaných na pracovišti v Benešově vychází, že soustředěnost a samotná efektivita administrativy v kancelářích, kde zvoní telefony a interagují klienti je na velmi nízké úrovni. Neustálý neklid vede k nedostatečné pozornosti, kterou doprovází psychické vyčerpání a mají za následek větší procento chyb.

Návrh řešení problému

Doporučení je směřováno samotnému vedení, které by umožnilo pracovníkům čerpat Home Office neboli možnost práce z domova jednou za týden či dva, právě za účelem podpory efektivity a snížení frustrace z narůstající administrativy.

Kroky k realizaci návrhu řešení problému

Krokem č. 1 by muselo být upravení směrnic úřadu v Benešově. Home office v takové míře by musel být přidán do pracovního řádu. Díky tomu by se ukotvil nová pravidla pro práci z domova pro agendu sociálně-právní ochranu dětí.

Druhým krokem je, aby IT města Benešov zajistilo vzdálený přístup do interního systému z domova. Zabezpečit ochranu dat a celkově zastřešit celý vzdálený přístup, aby se nestávalo, že data o klientech uniknou.

Sestavení a nastavení harmonogramu práce na práci z domova, by měl být krok třetí. Stanovený harmonogram by měl zejména zajistit, aby průběh úřadu nebyl prací

z domova pracovník narušen. Harmonogram by buď vymezoval jasné dny pro Home office anebo by se plošně zavedl v neúřední den. Tento den by pracovníkům sloužil k zajištění administrativní činnosti, která například zahrnuje zprávy adresované soudu, aktualizace individuálních podpůrných ochranných plánů či jejich nová vyhodnocení. V době užívání Home Office by pracovník nebyl v interakci s klienty, díky tomu by se mohl v prostředí domova plně věnovat administrativě vyžadující soustředěnost.

Očekávaný přínos

Návrhem by se zvýšila efektivita práce jednotlivců. Dokumenty, které byly sepsány v rámci Home Office by byly v rámci kvality a efektivit rychleji zpracovány, než kdyby se ty stejné dokumenty sepisovaly v kanceláři za běžného ruchu. Také by pracovníkovi ubyla práce v kanceláři, ušetřený čas by mohl využít v terénu. Například k výjezdu za nezletilým dítětem do jeho místa bydliště či vzdělávacího zařízení k zajištění procesu rozhovoru s nezletilým v jeho přirozeném prostředí.

8.5 Prevence konfliktu loajality

Identifikace problému

Konflikt loajality se vyskytl v analýze praxe. Pod konfliktem loajality si lze představit manipulaci nezletilých v tom smyslu, že s nezletilými manipulují sami rodiče. Rodiče vtahují dítě do konfliktů, které mají mezi sebou. Dítě poté opakuje naučené fráze od rodičů, a to brání sociálním pracovnícům ve zjištění pravého názoru nezletilého. I z rozhovorů vzešlo, že to pracovníce poznají a následně je práce o to těžší, protože poté náprava rodičovské manipulace je velmi náročná. Konflikt loajality zásadně narušuje samotnou participaci dětí.

Návrh řešení problému

Doporučení by bylo formou edukativní a nejspíše i povinnou. Aby byla zajištěna účast obou rodičů. Kdyby doporučení bylo dobrovolné mohlo by se stávat, že rodič či rodiče by vyhodnotili účast jako zatěžující a zbytečnou ztrátou času. Doporučení by pozbylo své preventivní funkce. Rodiče by byli před soudním řízením poučeni o tom, jak konflikt mezi nimi může působit na nezletilé. Tato edukace by byla iniciována buď samotným soudem, pokud by rodiče byly známy v agendě OSPOD jako problémový

a předpokladem by bylo, že se doporučení chtějí vyhnout nebo realizovat pomocí OSPOD, pokud by rodiče nebyly již v agendě či se nejevily problémově.

Kroky k realizaci řešení problému

Prvním krokem k realizaci řešení by měl být vytvořen a zformulován obsah poučení. Na obsahu poučení by se mělo podílet více institucí, kteří mají primární práci s rodinou. Například psychologové, terapeuti, neziskové organizace, které mají hlavní klientelu rodinu s dětmi. Neziskové organizace pracující primárně s dětmi a jejich rodinou v Benešově nalezneme například tyto Charitu Vlašim, která sídlí v Benešově a zde realizuje svou občanskou poradnu a charitativní obchůdek, Rozum a Cít sloužící k podpoře myšlenek týkající se náhradní rodinné péče a Statek Vlčkovice, sídlící nedaleko Benešova zastřešující sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Krok druhý by měl za úkol informovat rodiče. Jakmile by byl v soudním řízení ustanoven opatrovník pro nezletilého, soud či OSPOD by doporučoval, pokud by to bylo povinné, tak předal informace k edukaci prostřednictvím webináře.

Pokud by rodiče na doporučení nebrali zřetel a rodiče by již dříve byli OSPOD známy jako problémový či by se jen tak jevíli. V kroku třetím by byly použity donucovací prostředky v tomto případě by účast na této edukaci byla direktivně nařízena soudem. Zásadní úlohou tohoto informativního webináře by byla snaha o to nastínit, jaké dopady rodičovský konflikt může vyvolat v samotném dítěti.

Očekávaný přínos

Přínosem je že by se dítě nebálo říct svůj názor a rodiče by se vyvarovali nevhodným poznámkám na druhého rodiče, pokud je zrovna u konverzace mezi rodiči přítomno i nezletilé dítě, které celou konverzací vnímá a může být obsahem samotné konverzace ovlivňováno i když konverzace s ním není vedena. Informace si dítě přebírá i jako pasivní posluchač. Také by to mělo být nápomocné k tomu, že nezletilí na OSPOD budou chodit méně vystresovaní a přístupnější k efektivnímu rozhovoru. Rodiče budou informovaní díky webináři, a tudíž by dítě nevystavovali konfliktům mezi sebou. Díky informacím, které rodiče získali se u samotného nezletilého eliminuje riziko konfliktu loajality, který může být pro dítě traumatizující.

8.6 Doporučení vycházející z přáních pracovníků OSPOD

Identifikace problému

Doporučení, které vychází ze všech přání pracovníků, je snaha o snížení administrativní zátěže a nesmyslně dlouhých metodik. Pracovnice č. 6 uvádí, zbytečnost duplicitních formulářů sloužících k zjednodušení práce. Má za to, že je na místě zkrácení Individuálního plánu na ochranu dítěte, pokud má spolupracující rodiče. Uvádí, že metodické vedení k vytváření Individuálního plánu ochrany dítěte má 108 stran. Tento počet stran je pro pracovníky jen zátěží, protože do reálné praxe OSPOD není aplikovatelné takovéto množství. Z přání pracovnice č. 5 vyplývá, že by se mohla agenda rozdělit do konkrétních úseků. Pracovnice vnímá její neúzkou specializaci, její specializace má široké spektrum situací či případů, které pracovnice musí řešit. Agenda řazena do úzce specifikovaných úseků například jako rozvody a opatrovnické spory, ohrožené a zanedbávané děti a cizí péče. Zamezilo by se, tak roztržitosti pracovnice, která by se mohla soustředit na specifický úsek.

Další oblastí, která je vnímána jako nadměrně zatěžující pro pracovnice je zrušení zbytečného vyslýchání nezletilých, kterému čelí například v příkladech, jako jsou dědická řízení nebo výpovědi smluv o stavebním spoření. Zde je participace dětí podle respondentky č. 7 naprosto zbytečně zatěžující.

Návrh řešení problému

Řešení spočívá v přeorganizování oddělení, předělání dosavadních metodik, postupů, tak aby se agenda dokázala reflektovat reálné potřeby, jak samotných pracovníků, tak i potřeby přicházejících klientů. Jednalo by se o úlevu jak pracovnícím, tak i samotným nezletilým. Pracovnícím by odpadla povinnost mluvit s dětmi ohledně jasných formalitách a dětem by odpadl celkový stres z celého rozhovoru na OSPOD.

Kroky k realizaci řešení problému

Prvním krokem by byla úprava samotného individuálního plánu ochrany dítěte (dále jen „IPOD“). Zkrácení IPOD při situaci, kdy oba rodiče jsou plně spolupracující je na místě. IPOD by mohl mít podobu jednoho oboustranného papíru. Nebo lze také vytvořit více šablon, šablonu pro konfliktní a problémové rodiče a šablonu pro nekonfliktní a spolupracující rodiče. Šablony by se lišily délkou a rozsahem. Přičemž u

konfliktních a nespolupracujících rodičů by se individuální plán ochrany dítě musel mít více informací než rodiče, s kterými není problém spolupracovat.

Krok druhý úřad by přehodnotil přidělování případů. Případy by se rozdělovaly podle specifického úseku. Agenda by se tedy rozdělila do úzkých sektorů. Sektory by mohly být například rozděleny takto: oblast kolizního opatrovnictví a spory, ohrožené a zanedbávané děti, cizí péče, a ještě náhradní rodinná péče, ale tento úsek už na pracovišti v Benešově je a není nutné ho tedy realizovat.

Jako třetím krokem by byla realizace zrušení formálních výslechnů nezletilých. V případech, kdy by se jednalo soudní řízení věcí majetkových. Například o dědictví, stavebním spoření, převod financí na jiný účet s lepším úrokem by se s dětmi nemluvalo, pracovnícím by vznikl nový čas, který by mohly použít pro případy ve kterých je to zrovna akutní a děti by nebyly zatěžovány rozhovorem se sociální pracovníci. Rozhovory sebou nesou většinou strach a nejistotu, tímto krokem by se u dětí, vůbec neobjevily.

Očekávaný přínos

Rozdělení na úzké sektory by napomohlo k tomu, že by se pracovnice daného úseku specializovala pouze na jedny konkrétní případy. Každý případ je jiný a individuální, ale po čase by se mohla stát velmi profesně zdatnou ve svém úseku, zaměstnanec by také disponoval bohatými a vzácnými zkušenostmi, které by poté používal dál ve své praxi. Omezením nadbytečných výslechnů dětí týkajících se majetkových věcí slouží také jako prevence viktimizace a nadbytečné zátěže nezletilého. Zjednodušení IPOD by se promítlo následně v další práci pracovníc. Pracovnice by ušetřený čas, který by jinak strávili nad psaním a tvořením IPOD, promítli pro práce s rodinami potřebnými.

8.7 Online dětská zpětná vazba

Identifikace problému

V současné době by nebylo efektivní dožadovat zpětnou vazbu v papírové podobě. Protože papírové dotazníky by se pro samotné nezletilé a dospívající mohly jevit jako doba pravěku. Samotná papírová verze by byla neefektivní z dalšího důvodu, a to je ten, že by hodnotící nezletilý mohli být ovlivněni právě svým prostředím ve kterém by

dotazník vyplňovaly. Pokud by k vyplnění docházelo na OSPOD mohlo by se dítě cítit pod tlakem sociální pracovnice a kdyby dotazník vyplňovalo doma, mohlo by se spekulovat o autenticitě samotného uděleného hodnocení. Absence jednoduchého, anonymního zpětného sdělení se může promítnout v samotné participaci a efektivitě poskytovaných služeb samotnému nezletilému klientovi.

Návrh řešení problému

Návrhem je vytvoření online dotazníku sloužícího pro zpětnou vazbu samotných nezletilých. Odkaz na online zpětnou vazbu by měl být dostupný na stránkách OSPOD Benešov. Platforma bude navržena přímo pro nezletilé uživatele, zajímavá a hravá, měla by být dostupná jak na počítačových zařízeních, tak na mobilních zařízeních. Online forma dotazníku k zhodnocení zpětné vazby od nezletilých zajistí anonymitu. Online verze by měla být přívětivější pro vyšší zpětnou vazbu, a také data budou sloužit úřadu. O dotazníku se nezletilý dozví na schůzce na OSPOD, kdy je s nezletilým hovořeno o samotě, bude tedy čistě na dítěti, zda se o dotazníku svěří rodičům či nikoli.

Kroky k realizaci řešení problému

Krok první by obnášel vývoj samotného dotazníku. Zaměstnanci integrační technologie úřadu se spojí s dětským psychologem a společně vytvoří dotazník. Dotazník nebude postaven na strohém textu, ale na barvách a emotikonech, které budou použity.

Druhým krokem je technické zabezpečení a zaručení anonymity zpětné vazby. Zpětná vazba bude garantována anonymitou odesílatele, aby se dítě nemuselo bát vyřknout svůj názor. Dotazník bude zabezpečen i z pohledu ochrany osobních údajů.

Krok třetí budou mít v režii samotní pracovníci OSPOD, kteří budou informovat dítě o dotazníku a jeho následném vyplnění, pokud bude samo chtít.

Očekávaný přínos

Tento návrh má za účel zvýšení participace nezletilých. Dítě bude moct dotazník vyplnit skoro kdekoli, kde se bude cítit dobře a v bezpečí. Pokud to bude jeho domov nebo jiné prostředí je zcela v jeho režii. Návrh by také měl posílit postavení úřadu v dětských očích díky této modernizaci. Pro OSPOD jsou získaná data důležitá v samotné reflexi vedení rozhovorů. Bude to poté inspirací i pro zaměstnance, jak vést efektivní

rozhovor s nezletilým a čemu by se měl zaměstnanec vyvarovat. Tím by byla zvyšována samotná kvalita poskytovaných služeb.

Ekonomické a materiální zajištění návrhů a doporučení

Při sestavování návrhů se pohlíželo na to, aby samotné návrhy a doporučení byly realizovatelné a v míře rozpočtové míře samotného Benešova. Benešov je obec s rozšířenou působností. Díky tomu lze předložené návrhy a doporučení rozdělit do tří kategorií, kategorie jsou děleny podle finanční zátěže pro samotnou obec.

Do první kategorie lze zahrnout taková opatření, která jsou pro obec velmi nízkoprahová. Sem tedy spadá tvorba informačních letáčků pro děti a již zmiňovaný Home office neboli práce z domova. Zahrnout by sem šel i návrh na zpětnou vazbu přímo od dětí. Počáteční náklady na online dotazník je jednorázový a nízký. Náklady zahrnuté pro výrobu letáčků pro děti by se mohli omezit díky spolupráci například s nějakou uměleckou školou. Škola by uspořádala projekt pro své studenty formou soutěže o nejlepší informační letáčky pro děti. Dva nejlepší návrhy by mohly být použity a tím by se eliminovaly náklady spojené s grafikou. Úřad jako odměnu by mohl poskytnout peněžitou poukázku výherci, například na jídlo, či nákup dalších uměleckých potřeb. Tisk letáčků by se ponechal v režii samotného OSPOD. Při běžném provozu, kdy dochází ke kopírování a opakovanému tisknutí materiálu klidně i dvakrát je tisk letáčků zanedbatelným nákladem pro samotný úřad. Samotné zavedení práce z domova není výdajem pro úřad, spíše je zapotřebí úprava vnitřních směrnic a pracovního řádu úřadem, dále se také počítá se zapojením samotných zaměstnanců informační technologie úřadu, popřípadě koupě notebooků.

Do druhé kategorie lze zařadit náklady středního typu. Tyto náklady na zrealizování stáže pro pracovníky OSPOD. Dále sem lze i zařadit edukativní prevenci rodičů, která je realizována pomocí webinarů. Náklady obsažené v uskutečnění stáže jsou náklady na dopravu pro stážisty, stravné a také pro pracovníky, kteří by nechtěli cestovat každý den, tak úhrada hotelu v blízkosti pracoviště, kde stáž bude vykonávána. Ohledně webinarů by byly náklady spojené hlavně s odměnou, která by patřila osobě, co vede a uskutečňuje samotný webinar. Osobou by neměl být nikdo z úřadu, tedy nikdo z interního zdroje. Na rodiče by toto nemuselo mít pozitivní dopad. Nejlépe aby to byla osoba externí a hlavně specialista, například lektor, psycholog nebo dětský psycholog. Tyto návrhy a doporučení by bylo možné celkově financovat z fondů, které jsou určeny

pro další vzdělávání sociálních pracovníků a webinář by se mohl financovat z dotačních programů Ministerstva práce a sociálních věcí.

Třetí kategorie, kam se řadí návrhy a doporučení nejvíce finančně náročné obsahuje zřízení samotné pozice administrativního pracovníka či jen asistentky, pro odlehčení pracovníků od administrativní činnosti. Pokud by bylo vyhodnoceno, že pracovní pozice je více nákladná, než pořízení profesionálního systému, který by sloužil pracovnícům k ulehčení také v administrativním směru a to tím, že by mluvené slovo přepisoval do textu. V případě realizace pracovního místa je vhodné počítat s navýšením fondu pro vyplácení mezd, aby vznikly finanční prostředky na pokrytí. Systém na přepis mluvené řeči by mělo být možné financovat i ze specifického evropského projektového fondu určeného k modernizaci veřejné správy samotné. Předpokladem je vysoká finanční návratnost, díky tomu, že je podporována a zvyšována samotná efektivita práce celého oddělení.

Úspěšnost

Je důležité zaměřit se i na samotnou kvalitu implementovaných návrhů a doporučení. Potřeba je sledovat dopad na kvalitu participace. Indikátory, které by se mohly v rámci kvality participace sledovat. V tomto pohledu je na úspěšnost pohlíženo z kvantitativního hlediska. Úspěšnost návrhů a doporučení se dá poznat ze sledování realizovaných pohovorů s nezletilými sledováno by bylo hlavně prostředí, kde by s dětmi bylo hovořeno. Jestli to bylo jejich přirozené prostředí, do kterého lze počítat kromě domova i školu anebo jestli s dítětem bylo hovořeno v kanceláři na úřadě. Díky více času na zajišťování samotného názoru nezletilých se očekává více výjezdů do terénu za první dva roky po realizaci změn.

Z pohledu kvalitativního by se úspěšnost sledovala právě jedním z návrhů již zmíněným v bakalářské práci. Zpětná vazba od samotných nezletilých dětí je na místě, protože takto by se samotná efektivita zvýšila právě ze zpětné vazby.

Stabilita zaměstnanců by se sledovala podle nemocnosti a vznikajících a zanikajících pracovních závazků, vzniklých od doby zavedení stáží a Home office. Také se předchází u pracovníků OSPOD Benešov syndromu vyhoření, který by mohl pramenit z nadměrného stresu a tlaku, kterým jsou pracovníce denně vystavovány. Sledování úspěšnosti by mělo být realizováno v cyklech. Zjištěná data by se měly sdílet na poradách.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřuje na reálné procesy a postupy, které sociální pracovníce na pracovišti v Benešově využívají při zajišťování názoru nezletilých. Cílem práce bylo nejen zaměření se na každodenní praxi, ale také se pokusit z analýzy identifikovat a poukázat na rizika, s kterými se pracovníce na OSPOD setkávají při své práci. V práci jsou obsaženy také návrhy a doporučení, jak by se daly tyto bariéry překonat.

Z provedených poostrukturovaných rozhovorů, které byly provedeny celkově s 7 pracovníci plyne, že zaměstnankyně města k dětem mají respekt a snahu o zajištění bezpečného nejlépe rodinného prostředí. Při procesu zjišťování názoru dítěte se, ale velmi často pracovníce shodují na výskytu konfliktu loajality, konflikt je manipulace dítěte jedním z rodičů. Nejčastěji jsou to fráze, které nejsou přiměřené k věku dítěte, a hlavně se musí pojít s dětským přáním či jeho reálnými pocity. Na co pracovníce, také naráží ve své práci je kolize mezi přáním a nejlepším zájmem dítěte.

Dle provedené analýzy na pracovišti v Benešově byla shledána nadměrná administrativní zátěž, která se jeví jako nejsporadičtější bariéra kvalitní participace dětí. Čas, který by mohl být věnován rozhovorům s nezletilými nebo samotnému terénu je spíše zastoupen administrativou.

Na základě zjištěných skutečností práce sestavuje některá doporučení a návrhy, které lze přenést i do praktické inovace. Pro odlehčení od enormní administrativy je navržen systém přepisující mluvené slovo do textu anebo zřízení nové pracovní pozice. Nový zaměstnanec by se staral o papírování, to by ostatním pracovnícům odlehčilo od nadměrné zátěže způsobené právě díky administrativním činnostem. K zvládnutí nadměrného administrativního přetížení je v bakalářské práci navrženo doporučení týkající se Home officu jednou týdně či jednou za čtrnáct dní. Tento den by se pracovníce na Home officu mohla soustředit primárně na administrativu a nebyla by rušena chodem běžného dne na úradu. V rámci dobré správy byly navrženy informativní letáčky pro děti. Letáčky jsou rozděleny do dvou kategorií, dle věku nezletilého dítěte. Informace v nich obsažené by měly dětem přiblížit to, co je schůzce před soudem čeká. Dalším doporučením je realizace stáží jednotlivých pracovníků na ostatních agendách sociálně-právní ochrany dětí například v okrese. Stáž by sloužila jako prevence pro syndrom

vyhoření a také by mělo mít pozitivní dopad na rozvoj profesní stránky pracovníka. K prevenci se připojuje i realizace online webináře pro rodiče informujících o případných dopadech na dítě v případě konfliktních sporů mezi rodiči.

V neposlední řadě jsou přání samotných pracovníků na OSPOD, které se vážou na myšlenku rozdělení agendy na úzké specifikované celky a také na odbourání nadměrné zátěže dítěte díky rozhovorům týkajících se dědictví, finančního převodu, či spoření.

Důležité je podotknout, že proces zjišťování názoru nezletilého dítěte nelze brát jako formální plnění povinností dané zákonem, tento proces vyžaduje mnohem více. Zapojena musí být empatie a profesionalita. Pro maximalizaci kvality a ohledu na nezletilého je potřeba dostatečná všestranná podpora, mělo by se jednat, jak o metodu personální, metodickou, tak i technickou.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. 608 s. ISBN 978-80-7502-128-1.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. 308 s. ISBN 978-80-7380-806-8.
3. DUŠKOVÁ, Zora a ANDRTOVÁ Veronika. *Vy a my nenecháme dětství zhořknout: průvodce pro Orgány sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Dětské krizové centrum, 2021. 120 s.
4. FILLIOZAT, Isabelle. *Dokonalý rodič neexistuje*. Bestseller. Brno: Computer Press, a. s, 2011. 192 s. ISBN 978-80-251-3317-0.
5. KONOPKOVÁ, Silvie. *Dítě a jeho práva v soudním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 164 s. ISBN 978-80-7552-959-6.
6. KRATOCHVÍL, Jan. *Lidská práva v praxi obecných soudů*. Praha: Leges, 2020. 144 s. ISBN 978-80-7502-441-1.
7. MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálně-právní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2016. 168 s. ISBN 978-80-246-3347-3.
8. NOSÁL, Igor. *Participace dětí na vlastním osudu – spolupracující na řešení zaměřené způsoby práce s dětmi v náhradní péči*. In: NOSÁL, I., ČECHOVÁ, I. *Participace a nové přístupy k práci s ohroženými dětmi a rodinami: Studie inspirované zkušenostmi ze Švýcarska*. Brno: Česko-britská o.p.s., 2014. 136 s. ISBN 978-80-905598-1-3.
9. OLÁH, Michal a ROHÁČ, Ján. *Sociálněprávní ochrana dětí a sociální kuratela*. BEKI design, s. r. o. 2008. str. 80-84 ISBN 978-80-89271-35-1.
10. PEMOVÁ, Tereza a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. 184 s. ISBN 978-80-247-4317-2.

11. ŠABATOVÁ, Anna a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016. 55 s. ISBN 978-80-87949-56-6.
12. ŠÁMALOVÁ, Kateřina a VOJTÍŠEK, Petr. *Sociální správa: Organizace a řízení sociálních systémů*. Grada Publishing a.s, 2021. 456 s. ISBN 978-80-271-2195-3.
13. ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. 192 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
14. ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních*. Praha: Leges, 2011. 362 s. ISBN 978-80-87212-50-9.
15. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2012. 536 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
16. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2018. 86 s. ISBN 978-80-87949-74-6.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 54. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o výkonu práv dětí. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 2001, částka 26. ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 2. ISSN 1211-1244.
4. ČESKO. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 172. ISSN 1211-1244.

5. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37. ISSN 1211-1244.
6. ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 113. ISSN 1211-1244.
7. ČESKO. Zákon č. 242/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2024, částka 123. ISSN 1211-1244.
8. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 116. ISSN 1211-1244.
9. ČESKO. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174. ISSN 1211-1244.

Judikatura

1. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. 416 s. ISBN 978-80-7400-877-1.
2. MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 896 s. ISBN 978-80-7598-481-4.
3. SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o veřejném ochránci práv: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 216 s. ISBN 978-80-7400-158-1.
4. ÚSTAVNÍ SOUD ČR. Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. I. ÚS 3105/20 [online]. Brno: Ústavní soud, 2021 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz>.

Elektronické zdroje

1. ČESKO. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o ochránci práv dětí, sněmovní tisk č. 688/0* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 2024 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=688&CT1=0>.
2. MĚSTO BENEŠOV. *Komunitní plán sociálních a návazných služeb na území ORP Benešov 2025–2027* [online]. Benešov: Městský úřad Benešov, 2024 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.mesto-benesov.cz/obcianske-sprawy/komunitny-plan-sociálních-a-návazných-sluzeb-na-území-orp-benešov-2025-2027>.

- 2025-12-27]. Dostupné z WWW: https://www.benesov-city.cz/assets/File.ashx?id_org=219&id_dokumenty=114499.
3. MĚSTO BENEŠOV. *Odbor sociálních věcí a zdravotnictví* [online]. Benešov: Městský úřad Benešov, 2025 [cit. 2025-12-27]. Dostupné z WWW: <https://www.benesov-city.cz/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/os-1010>.
 4. MPSV. *Standardy kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany orgány sociálně-právní ochrany* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.mpsv.cz/web/cz/standardy-kvality-socialne-pravni-ochrany>.
 5. SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR. *Etický kodex sociálních pracovníků České republiky* [online]. Praha: SSP ČR, 2006 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://socialnipracovnici.cz/eticky-kodex>.
 6. VÝBOR OSN PRO PRÁVA DÍTĚTE. *Obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem* [online]. Ženeva: OSN, 2013 [cit. 2025-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.ohchr.org>.

Seznam zkratk

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

IPOD – Individuální plán ochrany dítěte

Seznam příloh

Příloha č. I – Otázky k rozhovoru

Příloha č. II – Rozhovory s pracovníky

Příloha č. III – Informační letáčky

Přílohy

Příloha č. I – Otázky k rozhovoru

Otázky k rozhovorům

Úvodní slovo: Rozhovor je anonymní a slouží pouze pro účely bakalářské práce o participaci dětí. Cílem není hledat chyby, ale zmapovat reálnou praxi, identifikovat překážky, které se v ní vyskytují, a zjistit, jakým výzvám čelíte.

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?
2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?
3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?
4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?
5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?
6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?
7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?
8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?
9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?
10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?
11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Příloha č. II - Rozhovory s pracovníky

Respondentka č. 1

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

V oblasti SPOD působím přes 9 let.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Věnuji se agendě péče o ohrožené děti, koliznímu opatrovnictví, práce s rodinami.

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

Ano. Ze zákona máme povinnost se průběžně vzdělávat a pravidelně absolvovat odborná školení, která jsou zaměřena i na techniky komunikace s dětmi.

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Dnes je komunikace s dětmi pro mě snazší díky zkušenostem, ale je to složitější v tom, že jsou často zahlcené konfliktem rodičů a mají přístup k informacím, kterým nerozumí.

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Začínám krátkým, nenuceným rozhovorem. Přiměřeně věku dítěti vysvětlím důvod našeho setkání, jak to bude probíhat apod.

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Ideální je klidná, útulná místnost bez rušivých podnětů s možností sezení. U některých dětí je lepší mluvit při nějaké činnosti – malování, hraní si s hračkami apod.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Sleduji věk, vyspělost. Důležité je, zda děti zvládnou rozlišit vlastní přání od přání rodičů.

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškují“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

Projevuje se to formulacemi, které neodpovídají věku dítěte. V takových případech popisují kontext, chování dítěte apod.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

V některých případech ano.

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Názor dítěte uvádím včetně kontextu, ve kterém byl sdělen.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Dítě je před rozhovorem poučeno o tom, že může dostat zpětnou vazbu buď od rodičů nebo od OSPOD.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Velkou překážkou je časová zátěž a administrativní zátěž, které omezují prostor pro kvalitní práci. K tomu se přidává i psychická náročnost práce a tlak ze strany rodičů, případně institucí.

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Děti dnes mají větší prostor se k situaci vyjádřit. Zároveň ale děti přicházejí do situací, které jsou velmi emočně náročné, jsou pod vlivem a tlakem rodičů.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Ve většině případů ano.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Zvýšení personální kapacity a snížení administrativy, aby bylo více prostoru na přímou práci s dětmi.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Metodika je užitečnou oporou, pokud je praktická a srozumitelná. V ideálním světě by metodiky měly pracovníkům práci usnadňovat, a ne přidávat další administrativu.

Respondentka č. 2

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

Od roku 2005.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Kolizní opatrovnictví, ohrožené děti, preventivní činnost.

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

Několik kurzů k vedení rozhovoru s dítětem.

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Dnešní profesní a životní zkušenosti mi zjednodušují rozhovor s dětmi.

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Začít mluvit o běžných věcech pro dítě (škola, školka, volnočasové aktivity) a informovat ho přiměřeně věku o průběhu a důvodu pohovoru.

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Nemám nejoblíbenější prostředí, spíš nejméně a tím je škola.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Velmi složité a během jednoho rozhovoru špatně odhadnutelné.

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

Používání termínů, které jsou pro dítě netypické, a ve zprávě k soudu popisují průběh pohovoru a uvádím konkrétní obraty, které dítě použilo.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Bohužel se to stává, většinou v situaci, kdy dítě není schopno vyhodnotit a domyslet následky svého rozhodnutí. Snažím se mu pak na konkrétních příkladech ukázat, jak bude vypadat to, co sám navrhuje a jaký mě napadají výhody a nevýhody. A snažím se do toho zapojit dítě, aby samo řeklo, jaké výhody a nevýhody ho napadají.

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Je důležité se zeptat přiměřeně věku, na důvody jeho názoru, a jestli sám ví, co to pro něj bude znamenat. Určitě je důležité si jeho názor zopakovat a ujistit se, že jsem jeho názor pochopila správně a že ví, co to pro něj osobně bude znamenat.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Dítě dostává možnost dostat informaci o konci řízení od nás nebo od rodičů a je na jeho výběru, co si zvolí. Většinou chtějí znát informace od rodičů.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Dochází k přeceňování názoru na jednotlivé věci u dětí. Zvláště u dětí nízkého věku, které nejsou schopny domyslet svého rozhodnutí a čerpají spíše z informací od rodičů či sourozenců. Rodiče se rozhodli, že už spolu nebudou a děti mají říct, jak to chtějí? Myslím, že by rodiče měli vědět, co je pro jejich děti nejlepší a podle toho jednat a nepřenášet zodpovědnost na své děti. Pokud jde o děti starší, je vždy důležitá komunikace rodičů a dětí, která však často neprobíhá bez manipulace rodičů. Z dlouholeté praxe je mi známo, že některé děti by byly radši, kdyby nemusely říkat, co chtějí, protože je pro ně složité si vybrat mezi rodiči a byly by radši, kdyby to někdo rozhodl za ně (jedná se o dlouholeté spory rodičů).

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Je to v pořádku u starších dětí, které již tuší, co by chtěly, ale u mladších dětí jde o nadměrně zatěžování a přenášení zodpovědnosti na děti. Děti musí přijmout situaci, kterou zavinili rodiče, a očekává se od nich, že to vyřeší.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Myslím, že má kolizní opatrovník dostatečně silný hlas, pokud ho chce využít.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Menší administrativní zátěž a větší prostor na přímou práci s dětmi a jejich rodiči.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Často jde o pohled od stolu, a ne z praxe, tedy spíše zatěžující než pomáhající. Zpětně se vždy hodnotí lépe než v dané situaci.

Respondentka č. 3

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

Působím již 6,5 roku s přestávkami, mateřská dovolená.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Od roku 2023 je mou agendou náhradní rodinná péče, předtím sociálně právní ochrana dětí

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

Ne, vzdělávám se v současné době sama například webináři a kurzy, které jsou dostupné na internetu (dr. Gabor Maté – metoda soucitného dotazování)

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Díky tomu, že mám v současné době děti, cítím, že se mi pohovory vedou lehčeji, roli hraje délka praxe, životní zkušenosti, další vzdělání (speciální pedagogika), osobní zkušenost s NRP (sama jsem adoptovaná)

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

„Recept“ nemám, intuitivně se nalaďuji na dítě a jeho potřeby, na úvod se snažím ukázat mu, že se při pohovoru může cítit bezpečně, hovoříme nejprve o „lehčích“ tématech, například o jeho životě, zájmech, kamarádech, škole apod. Ke konci pohovoru, když vidím, že dítě působí uvolněným dojmem, přecházím k těžším otázkám. Ty pokládám několikrát, ale v jiné formě, abych se přesvědčila, že dítěti dobře rozumím.

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Určitě musím mít na pohovor klidné prostředí bez přítomnosti dalších osob, i mně samotné je pro soustředění příjemný klid. Ráda s dětmi mluvím v jejich přirozeném prostředí je to pro ně komfortnější.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Věk, rozumová vyspělost, komunikační zdatnost jako je schopnost sdělit, co si myslí (i gesta, kresba), nemusím dítě výrazně vést, hovoří samostatně

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

Dítě není schopné vysvětlit „proč“ si něco myslí, vidím i vzájemnou interakci s pečující osobou, kdy se dítě přesvědčuje, že říká a dělá věci správně., Dítě nepoužívá vlastní slovník (podobné slovní obraty jako dospělá osoba, ev. je „slyšet“ jeden z rodičů, není patrná vlastní prožitá zkušenost, dítě nepůsobí spontánně. Zprávu pro soud vypracuji tak, že co nejpodrobněji popíšu vyjadřování dítěte, mimoverbální signály, průběh rozhovoru (nejen slova), poté zasadím do kontextu např. s ovlivňujícím rodičem a jeho slovníkem a přáním.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Ano, snažím se s dětmi diskutovat a nabízet jim různé alternativy, zároveň se snažím, aby dítě vidělo, že je mnou vnímáno, slyšeno. Zároveň se snažím vysvětlit mu, že odpovědnost za řešení problému mají dospělí, ne to dítě.

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Co nejpřesněji popíšu průběh rozhovoru, zasazuji do celkového kontextu případu, popisuji, i jak na mne dítě působilo apod.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Ano.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Nadměrná administrativa, zbytečné porady, které jsou nekonstruktivní, celková nepružnost systému i úřadu.

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Určitě je co vylepšovat.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

V řízení, které se týká NRP jako jsou případy, které vedu – se cítím jistě (dlouhodobá práce s klienty i s dětmi). V případě vyhrocených rodičovských konfliktů bych necítila jistotu (nemám právnické vzdělání, považuji to za největší handicap, nemám kurs mediátora). Neznám deeskalující techniky (pracovala jsem intuitivně), neabsolvovala jsem kurz krizové intervence, to vše vnímám jako velmi podstatné při kvalitním výkonu práce kolizního opatrovníka při vyhrocených rodičovských sporech – zde by měl působit v ideálním případě specializovaný tým. Kolizní opatrovník nemá často k dispozici potřebné podklady, na jejichž základě by se mohl erudovaně vyjadřovat.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Základy praktické psychologie, ne suché právo a metodiky, větší pružnost, méně formální prostředí

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Velmi hezky napsané na papíře, v praxi hůře realizovatelné, často nemáme ani prostor pro jejich prostudování.

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

Působím zde velice krátce, teprve šest měsíců. Je to moje první práce po škole. Ačkoliv jsem tu chvíli, musím říct, že už teď cítím obrovský tlak a stres. Často mám pocit, že kvůli administrativě vůbec nic nestíhám.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Kuratelu pro mládež nedělám, to mají na starosti kolegyně. Já se specializuji čistě na rodinnou agendu a kolizní opatrovnictví. V praxi to znamená hodně administrativy, ale také jednání s rodiči. Rodiny si často zvu k nám do kanceláře, hlavně ve chvíli, kdy je před námi soudní jednání, abychom vše probrali.

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru? „

Vzhledem k tomu, jak krátce tu jsem, na velké výcviky nebyl prostor. Ale musím říct, že mi hodně pomohla škola – měli jsme dobrou přípravu v psychologii a komunikaci. Ačkoliv se v papírech bojím chyb, v konverzaci s dětmi se díky školnímu základu cítím mnohem jistější.

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Začátky prožívám vlastně teď. Komunikace s dětmi je pro mě ale přirozenější než papírování. Hodně mě v tom posunula i samotná práce na OSPOD – byla jsem totiž ustanovena veřejným poručníkem pro dítě, které nemá rodiče. I když vlastní děti ještě nemám, tato role, kdy za dítě právně odpovídám a musím hájit jeho zájmy jako rodič, mi dává úplně jiný pohled a cit pro věc. Mnohem větší trému mám z komunikace s dospělými a úřady.

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Snažím se být přirozená a nehrát si na přísnou úřednici. Děti vycítí nejistotu nebo přetvářku. Snažím se navázat na jejich svět a zájmy, netlačit na ně a nechat je, ať se rozkoukají.

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Nejraději mám neutrální prostředí, třeba školu. Ale často jednáme i u nás v kanceláři, když si zvu celou rodinu před soudem. Snažím se, aby atmosféra byla klidná, ale ten úřední ráz tam je vždycky cítit a děti jsou z toho sevřené.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Sleduji, jestli dítě rozumí situaci a kontextu. I když jsem v praxi krátce, vidím rozdíl mezi dítětem, které ví, co říká a proč to říká, a dítětem, které jen mechanicky opakuje věty dospělých.

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

To je velmi časté. Poznáte to tak, že dítě používá dospělácké fráze, které by samo nevymyslelo. Do zprávy pak píšu přesně to, co dítě řeklo, ale musím být opatrná. Mám velký respekt z toho, co do spisu uvedu, aby to bylo správně a nikdo mě nemohl napadnout za zkreslování.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Ano, stává se to. Je to pro mě těžké, protože musím jít proti vyslovenému přání dítěte, abych ho chránila, a pak to vysvětlovat u soudu, kde jsem nervózní z reakce rodičů i soudce.

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Snažím se být pečlivá. Víím, že spisy podléhají kontrolám, takže je pro mě důležité, aby bylo vše administrativně v pořádku a bez chyb. To mě stojí hodně času, který bych raději věnovala těm dětem.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Bohužel, tohle často nestíhám. Ten tlak administrativy je tak velký, že po soudu běžím řešit další resty a na klidnou zpětnou vazbu dítěti už nezbyvá kapacita, což mě mrzí.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Jednoznačně administrativa a strach. Mám velký strach, že udělám chybu – ale ani ne tak v papírech, spíš že něco špatně řeknu před rodiči nebo u soudu a oni to použijí proti mně. A pak je tu ten tlak na to, aby byly spisy perfektní pro případnou kontrolu. Kvůli tomu jsem ve stresu a nestíhám se věnovat lidem tak, jak bych chtěla.

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Je to důležité, ale v tom spěchu a stresu, ve kterém pracujeme, je těžké to dělat opravdu citlivě a do hloubky.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Zatím se v tom hledám. U soudu jsem nervózní, bojím se, abych neřekla něco špatně. Ale cítím velkou zodpovědnost, zvlášť když si uvědomím svou roli poručníka – že pro některé děti jsem opravdu tím jediným, kdo za ně může mluvit.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc, která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Přála bych si, aby nám chodilo víc ‚normálních‘ případů. Radost mi dělá rozvod, který je v klidu a rodiče se dohodnou. Jenže ty se k nám už skoro nedostávají – od novely zákona ty smluvené rozvody chodí mimo nás a na OSPOD končí jen ty nejtěžší, vyostřené spory. To ten tlak na nás začátečníky ještě zvyšuje.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy? Máte oporu v týmu?

Metodiky jsou jedna věc, ale realita druhá. Naštěstí kolegyně jsou velmi nápomocné. Kdykoliv si nevím rady nebo mám strach, že jsem něco popletla, podrží mě. Bez jejich pomoci bych ten stres asi nezvládla.

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

Dělám to čtvrtým rokem. Nastoupila jsem hned po škole do systému, kde se „hází do vody“. Dostala jsem na starost svůj obvod pár ulic ve městě a k tomu pět vesnic v okolí – a starej se.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

U nás se na „specializace“ moc nehraje. Jsme takzvané „územní pracovnice“. To znamená, že dělám všechno, co se v mém obvodu šustne. Ráno řeším špinavý byt a vši u jedné rodiny (zanedbávání), dopoledne sepisuju návrh k soudu na úpravu styku u bohatých podnikatelů, co se nemůžou dohodnout (opatrovnická agenda), a odpoledne řeším záškoláctví. Nemám jen pěstouny a mladistvé kriminálníky, to mají kolegové specialisti. Ale ten zbytek, ten „guláš“ lidských osudů, to jde všechno za mnou. Je to šílený nápor na hlavu.

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

Musela jsem si udělat zkoušku odborné způsobilosti. Ale co se týče výcviků na komunikaci s dětmi? Minimálně. V tom smíšeném modelu musíte umět od každého trochu a nic pořádně. Chvilí jsem sociální pracovník, chvilí právník, chvilí psycholog. Školení jsou fajn, ale když máte v terénu 80 rodin a každou s jiným problémem, tak spíš jedete na intuici.

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

Na začátku mě to přepínání ničilo. Neuměla jsem si srovnat v hlavě, že po návštěvě v zaplivané ubytovně musím přepnout do „profi módu“ pro jednání s právníkem u rozvodu. Dneska už to zvládám líp, mám hroší kůži. Ale pořád je to těžké – v jedné rodině řešíte, aby děti měly co jíst, a v druhé řešíte, jestli si táta vyzvedne dítě v pátek v 15:00 nebo v 15:15. Ten kontrast je vyčerpávající.

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Jelikož dělám všechno, musím přístup hrozně měnit. U zanedbávaných dětí si často sednu na zem v jejich pokoji (pokud tam je čisto) a hrajeme si. U dětí z rozvodových bitev musím být opatrnější, protože každé moje slovo může rodič použít proti mně. Můj recept? Být čitelná. Říkám jim: „Jsem teta z úřadu, co se stará o to, aby se děti měly fajn.“

6. Popište mi prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Nejraději jezdím do terénu, k nim domů, když je tam klid. Tady na úřadě v Benešově je to jako na průchoďáku. Tím, že děláme všechno, se nám tu střídají agresivní klienti s plačícími maminkami. Takže nejlíp se mi mluví ve škole nebo školce, kam za dětmi jezdím, abych je vytáhla z toho domácího dusna.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

V té smíšené agendě je to těžké. Musím rozlišovat. Když mi dítě z vyloučené lokality řekne, že je doma spokojené, i když tam neteče teplá voda, musím to brát jinak, než když mi dítě z vilové čtvrti řekne, že nechce k tátovi, protože jí nekoupil iPhone. Hodnotím hlavně to, jestli dítě chápe důsledky toho, co říká.

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

To je moje noční můra u rozvodů. Protože dělám i ty sociálně slabé rodiny, kde jsou problémy hmatatelné (hlad, špína), tak mě tyhle „psychologické hry“ u rozvodů hrozně vysilují. Když vidím, že dítě mluví jako dospělý, píšu soudu: „Názor dítěte není autentický.“ Ale nemám čas dělat s tím dítětem terapeutickou práci, abych to rozkryla do hloubky. Na to nemám kapacitu.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Denně. Typicky: matka alkoholička, bordel v bytě, ale dítě ji miluje a chce být s ní (přání). Můj úkol je zajistit bezpečí (zájem). V tomhle systému jsem to já, kdo musí rozhodnout,

jestli už je to na odebrání, nebo jestli to ještě zkusíme s terénní službou. Je to obrovská zodpovědnost, která leží jen na mně.

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Píšu to narovinu a stručně. Nemám čas vypisovat do zpráv nějaké složité psychologické rozborů. Pokud je názor dítěte jeho vlastní a dává mi v tom kontextu smysl, uvedu ho tam. Jak už jsem ale říkala – pokud vidím, že je to jen naučená básnička od rodičů, rovnou soudu napíšu: ‚Názor nepovažuji za autentický.‘ Někdy tam i doslova odcituji tu dospěláckou frázi, kterou mi to dítě řeklo, aby si soudce sám udělal obrázek o tom, jaká je to absurdita. Snažím se do spisu prostě vnést ten hlas zdravého rozumu, protože papírů musím vyprodukovat mraky a nemůžu se s tím zdržovat.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Většinou vůbec. Ráda bych řekla, že za každým dítětem po soudu jedu a v klidu s ním proberu, jak to dopadlo, ale realita je úplně jinde. Sotva vylezu ze soudní síně, už mi zvoní telefon.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

To, že dělám všechno a nic pořádně. Jsem ‚holka pro všechno‘. Nemůžu se soustředit na detailní zjišťování názoru dítěte u rozvodu, když mi zrovna volá policie, že v jiné rodině našli opilé rodiče. Ta roztržitost pozornosti je největší nepřítel. Přebíhám od případu k případu a někdy mám pocit, že jsem jen hasič, ne sociální pracovník.

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Teoreticky super. Prakticky? Když máte na starost 90 rodin v regionu, kde musíte dojíždět do vesnic, tak na nějakou hloubkovou participaci nezbývá čas. Často je to jen formální rozhovor ‚aby se neřeklo‘. Mrzí mě to, ale den má jen 24 hodin a papírování nepočká.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Snažím se. Ale proti drahým právníkům, které si platí rodiče ve sporech, si připadám někdy malá. Oni mají čas se připravit na jeden případ týdně. Já dostanu spis do ruky ráno před jednáním, protože včera jsem řešila krizovku jinde. Takže se cítím spíš jako „hlas zdravého rozumu“ v blázinci.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Rozdělit agendu! Strašně bych chtěla, abychom měli specialisty na rozvody a specialisty na ohrožené děti (týrání/zanedbávání). Takhle se to míchá dohromady a trpí tím kvalita obou směrů. A samozřejmě – míň papírů, víc lidí.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

V tomhle smíšeném systému je to spíš zátěž. Metodiky jsou psané pro ideální svět, kde máte na klienta čas. Když mi přijde metodika na „vyhodnocování situace dítěte“, která má 50 stran, tak se jen hořce zasměju. Kdybych měla postupovat přesně podle ní u každé rodiny v mém obvodu, tak nedělám nic jiného a k dětem se ani nedostanu.

Respondentka č. 6

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

V oblasti pracuji již 3 roky.

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Na agendu sociálně-právní ochrany dětí v ohrožení, zejména na případy týkající se zanedbávání, domácího násilí a poruch rodičovských kompetencí, součástí práce je i kolizní opatrovnictví

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

Ano, v průběhu praxe jsem absolvovala několik specializovaných kurzů zaměřených na komunikaci s dítětem v náročné životní situaci, na dětské prožívání konfliktu rodičů, práci s traumatem, zjišťování názoru dítěte

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

S dětmi pracuji již 25 let, i když na OSPOD jenom š roky, na začátky si asi nevzpomenu, nemám problém s nimi navázat komunikaci.

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

Začínám nenápadně a pomalu, představení, krátké vysvětlení, kdo jsem a proč se setkáváme, vždy jazykem přiměřeným věku dítěte. Nejprve navazuji kontakt nepřímo, komentář k hračce, obrázku, knížce, nebo k něčemu, co má dítě u sebe. To snižuje napětí a otevírá prostor k rozhovoru. Dávám dítěti možnost volby, například „Chceš si nejdřív povídat, nebo si něco nakreslit?“ Volba posiluje pocit kontroly. Respektuji ticho a nejdu proti odporu, pokud dítě nechce mluvit hned, netlačím. Nabídnou aktivitu, která mu umožní se uvolnit. Používám jednoduché, otevřené otázky a především aktivně naslouchám. Pracuji s neverbální komunikací, klidný hlas, otevřené držení těla, jemný úsměv, žádné náhlé pohyby.

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

Pro děti je zásadní, aby prostředí působilo bezpečně, předvídatelně a přiměřeně jejich věku. Nejlépe se mi pracuje v prostoru, který je klidný, útulný. Prostor přizpůsobený dětem, nízké židle, stoleček, pastelky, papíry, pár hraček nebo pomůcek. Možnost volného pohybu.

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Dítě by mělo na základně chápat, o čem se mluví, jaká je jeho role, co se ho týká a proč. Hodnotím, zda dokáže popsat své přání, obavy nebo zkušenost, používání dospěláckých výrazů, známky loajálního konfliktu, strach odpovědět jinak.

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

Dítě používá výrazy, které neodpovídají jeho věku. Odpovědi jsou příliš dospělé, naučené nebo mechanické. Vyjádření jsou jednostranně negativní vůči jednomu rodiči bez konkrétních příkladů. Emoce dítěte neodpovídají obsahu. Odpovědi se liší mezi jednotlivými setkáními, aniž by to dávalo vývojový smysl.

Do zprávy k soudu uvádím, jak konkrétní interpretaci dítěte, ale i v jakém kontextu zazněly, neverbální projevy, případné rozpory formuluji neutrálně, např. Výpověď dítěte působí naučeně. U menších dětí je to spíše o spontánnosti, u větších schopnost argumentace, stabilita názoru.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Ano několikrát se mi to stalo

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

V přímé řeči, pokud je to možné („Dítě uvedlo: ,...“), bez úprav a interpretací, aby soud slyšel skutečný hlas dítěte, v kontextu situace, ve které byl názor sdělen (kde, kdy, za

jakých okolností). Ve stanovisku jasně rozlišuji: co říká dítě, co vyplývá z odborného posouzení situace

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Ano, pokud je schopné tomu porozumět, starší děti 12 let ano.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Nedostatek pracovníků, přílišná administrativa.

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Participace je často formální, ne skutečná. Málo času vytvořit si vztah s dítětem.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Ano.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Více pracovníků, méně zbytečné administrativy.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Metodiky od kraje a ministerstva se často velmi liší, někdy jsou v rozporu. Pokud dostanete metodiku k vyhodnocení IPOD, která má 108 stran tak to rozhodně práci s klientem nepomůže. Pomohlo by naopak zjednodušení, nejen vyhodnocení ale i IPOD, rodiče kteří chtějí spolupracovat, nepotřebují x bodů, stačí jim stručně napsat do záznamu několik bodů, těm co spolupracovat nechťejí je úplně jedno, že na hodnocení a IPOD stráví pracovnice několik dnů. Nejen IPODY, ale i spousta duplicitních formulářů. Prostě zjednodušení administrativy a více skutečné práce s klientem.

Respondentka č. 7

1. Jak dlouho již působíte v oblasti sociálně-právní ochrany dětí?

*3 roky na OSPOD, předtím cca 15 let praxe s dětmi v rámci DD, NZDM, FOD
Klokánek apod.*

2. Na jakou agendu se v rámci OSPOD specializujete?

Sociálně-právní ochrana dětí, ohrožené děti dle § 6, kolizní opatrovnictví, cizí péče.

3. Absolvovala jste v průběhu své praxe nějaké specifické vzdělávání nebo výcvik zaměřený přímo na komunikaci s dětmi a zjišťování jejich názoru?

*V rámci přípravy na zkoušky odborné způsobilosti byla část přípravy věnována
specifikům práce s dětmi, dále pak vybírám jednodenní semináře dle mého výběru.*

4. Vzpomenete si na své začátky? V čem je pro Vás dnes komunikace s dítětem snazší než na začátku praxe?

*Na začátku jsem neměla rozhovory strukturované, skákala jsme od jednoho
k druhému, dnes se držím základné kostry a doptávám se dál podle konkrétního
případu.*

5. Když máte před sebou dítě, které vidíte poprvé, jaký je Váš osvědčený „recept“ na navázání kontaktu?

*Ze zkušenosti vím, že je dobré se na rozhovor předem připravit, dítěti nejprve
vysvětlit, proč se rozhovor vlastně koná, jaká je moje role, uklidnit ho, že nemusí
odpovídat na to, co nechce, netlačit na pilu, volit nejprve lehčí otázky, občas odlehčit
jiným tématem (koníčky, oblečení, prázdniny, oblíbený film apod..)*

6. Popište mi prosím prostředí, ve kterém se Vám s dětmi mluví nejlépe?

*Jak se kterým pro někoho může být fajn být mimo domov, aby v pozadí nebyl rodič,
před kterým dítě třeba nechce něco říct. v tom případě je vhodný OSPOD či škola,*

naopak některé děti se lépe cítí ve společných prostorách pobočky v herně, nebo doma (což se ale u kolizního opatrovnictví dělá pouze v určitých případech).

7. Podle jakých kritérií vyhodnocujete, zda je dítě schopno formulovat svůj vlastní názor?

Zda-li si dokáže představit a popsat, jak by jeho přání vypadalo...dále i podle osobní zkušenosti s malým dítětem

8. Často se stává, že dítě je v konfliktu loajality a „papouškuje“ jednoho z rodičů. Jak tuto situaci poznáte a jak s ní pracujete při psaní zprávy pro soud?

V těchto případech dítě obvykle používá slova, která nejsou pro jeho věk běžná, nebo například „naučené“ přání vyhrkne hned při příchodu. Nebo se naopak „zasekne“, i když na jiné otázky spontánně hovořilo. Ve zprávách soudu bychom neměli interpretovat, ale dá se v těchto případech doslovně přepsat určité části rozhovorů, ze kterých je patrné, že je jeho vyjadřování minimálně neobvyklé.

9. Dostáváte se do situací, kdy je "přání dítěte" v rozporu s jeho "nejlepším zájmem"?

Ano, občas ano – i toto lze u soudu sdělit a říkám to, že dítě má sice přání...ale že nemusí být nutně v jeho nejlepším zájmu (typicky v případě, že najednou nechce vidat jednoho rodiče, se kterým mělo předtím dobrý vztah).

10. Jakým způsobem pracujete s názorem dítěte při vypracování stanoviska pro soud?

Názor dítěte vždy uvedu, někdy ho do zprávy píšu doslova. Pokud se dítě nechce vyjádřit, netlačím na ně a uvedu, že dítě nechtělo, nebo nebylo schopno vyjádřit svůj názor.

11. Dostává dítě zpětnou vazbu o tom, jak řízení dopadlo a jak byl jeho názor zohledněn?

Zpětnou vazbu dostávám převážně tí, že slyším a následně čtu Rozsudek, kde je z výroku patrné, jak se ve věci jednalo. Zpětnou vazbu dostáváme také od rodičů, většinou negativní, jelikož jsou v konfliktu a vždy bude alespoň jeden rodič,

kterému se výrok nelíbí. S dítětem se obvykle po jednání již nesetkáme. Respektive se setkáme při dalším řízení za několik let.

12. Co vnímáte jako největší překážku v současném systému, která Vám brání věnovat se zjišťování názoru dítěte tak důkladně, jak byste si představovala?

Asi málo času, ale i samotnou křehkost situace, kdy dítě nás vidí poprvé, je stresované, co se děje, na chodbě jsou rodiče, pro dítě to často samo o sobě je konfliktní situace, dá se s tím ale v rámci rozhovoru pracovat, ujistit dítě, vysvětlovat..

13. Jaký je Váš osobní názor na současnou praxi participace dětí na úřadech?

Myslím, že v některých případech je dítě zbytečně zatahováno do situace, kterou by si rodiče mohli a měli vyřešit samy – často v případech manipulativních rodičů, kteří dítě dovlečou na OSPOD, aby něco sdělilo. Dále zjišťování názoru dítěte v dědictvích, výpovědích stavebního spoření.

14. Cítíte se být v roli kolizního opatrovníka u soudu dostatečně silným „hlasem dítěte“?

Snažím se vždy říct názor dítěte, pokud ho dostatečně znám.

15. Kdybyste měla možnost změnit jednu věc (v legislativě, v podmínkách na úřadě, v metodice), která by zlepšila Vaši práci s dětmi, co by to bylo?

Rozhodně zeštíhlení aktuálních vyhodnocování situace dítěte, které po novele zabere skutečně hodně času.

16. Jak vnímáte metodiky a standardy (např. od Ombudsmana)? Jsou pro Vás v tom denním shonu pomocnou rukou, nebo spíše další administrativní zátěží?

Vnímám je pouze jako formální podporu, skutečnou podporu ze strany krajského úřadu necítím – vnímám je mnohem více jako kontrolní orgán, který vyžaduje doporučené postupy, v současné době velmi často na úkor reálné situace (dlouhodobé).

MŮJ PRŮVODCE DŮLEŽITÝM ROZHOVOREM

❓ Co se vlastně děje?

Mamka a taťka se někdy nedohodnou.

Potřebují někoho moudrého, kdo jim pomůže najít dobré řešení.

Tím moudrým je pan soudce/paní soudkyně

PRO ŠIKOVNÉ DĚTI

Proč tam jdeš i ty? Protože tvůj názor je důležitý.

A ještě něco důležitého: Není to tvoje chyba.

👉 Proč se tomu říká „Cesta za řešením“?

Rodiče jsou každý na jiné straně řeky, aby se domluvili, musí postavit most.

Soudce pomáhá ten most postavit.

Ty můžeš říct, jak by se ti most líbil a jak by ti vyhovoval.

⚖️ Kdo tu bude?

Pan soudce /paní soudkyně:
Je jako rozhodčí ve fotbale, dohlíží na pravidla a snaží se, aby bylo rozhodnutí spravedlivé.

Advokát:
Pomocník, který mluví za maminku nebo tatínka.

Sociální pracovnice (OSPOD):
Je tu hlavně pro tebe. Zajímá ji, jak se máš a co je pro tebe dobré.

💬 Co se bude dít?

Můžeš si jít popovídat s panem nebo paní soudkyní.

Nebude to jako ve škole, neboj se

Můžeš říct:
♥ Co máš rád/a
☁ Starosti/trápení
★ Tvé přání

Nemusíš říkat všechno.

Je v pohodě, když nevíš.

Neexistují špatné odpovědi.

♥ Důležitá zpráva pro tebe

JSI STATEČNÝ!

To, že mluvíš o svých pocitech, je velká věc.

Na této cestě nejsi sám/sama.

Rodiče tě mají rádi!

MŮJ PRŮVODCE DŮLEŽITÝM ROZHOVOREM

PRO ŠIKOVNÉ DĚTI

? Co se vlastně děje?

MAMKA A TAŤKA SE NĚKDY NESHODNOU.
SOUDCE JIM POMŮŽE.

➔ A víš co? Není to tvoje chyba. Vůbec.

➔ Cesta za řešením

MAMKA A TAŤKA JSOU NA JINÝCH STRANÁCH.
CHTĚJÍ POSTAVIT MOST K SOBĚ.
TY MŮŽEŠ ŘÍCT JAKÝ BUDE.

⚖️ Kdo tu bude?

PAN SOUDCE / PANÍ SOUDKYNĚ
JE ROZHODČÍ.
DOHLÍŽÍ NA PRAVIDLA A
SPRÁVNOST.

SOCIÁLNÍ
PRACOVNICE
JE TU PRO TEBE
ZAJÍMÁ JI JAK SE MÁŠ
A CO JE PRO TEBE DOBRÉ

☰ Co se bude dít?

POPOVÍDÁŠ SI,
ŽÁDNÉ TESTY,
NEBOJ.

CO MÁŠ
RÁD/A

ČO TĚ
TRÁPÍ

CO SI
PŘEJEŠ

NEMUSÍŠ ŘÍKAT VŠECHNO. JE V POHODĚ, KDYŽ NEVÍŠ.

♥️ Důležitá zpráva pro tebe

JSI STATEČNÝ.

To, že mluvíš
o svých pocitech,
je velká věc.

MÁME TĚ
RÁDI

Na této cestě
nejsi sám/sama.

🎨 Místo pro tebe

Tady si můžeš něco nakreslit
nebo napsat, když budeš čekat: